

Żydzi naturalizowani w Stargardzie na podstawie edyktu emancypacyjnego z 11 marca 1812 roku

UWAGI WSTĘPNE

Emancypacja Żydów, czyli ich równouprawnienie oraz integracja ze społeczeństwem, była w Prusach jednym z elementów procesu modernizacji jakiemu poddane zostało to państwo po klęsce w wojnie przeciwko Napoleonowi w 1806 r. Proces emancypacji Żydów w Prusach, do tego czasu prawnie dyskryminowanych i wyizolowanych społecznie, był procesem wielostopniowym i rozłożonym w czasie. Zapoczątkowany został przez „Edykt dotyczący stosunków obywatelskich Żydów w państwie pruskim” (*Edikt über bürgerliche Verhältnisse der Juden in dem Preussischen Staat*) z 11 marca 1812 roku¹.

Dotyczył on jednak tylko tych Żydów, którzy przebywali w Prusach na mocy przywilejów generalnych, patentów naturalizacyjnych, listów ochronnych i koncesji. Stąd też był on kierowany do mniejszości liczebnie nielicznej. Edykt gwarantował jej członkom nabycie obywatelstwa pruskiego (§ 1), i zrównanie w prawach i swobodach z ludnością chrześcijańską (§ 7). Żydzi uzyskiwali swobodę osiedlenia się zarówno w miastach, jak i na wsi (§ 10), którą ograniczały dotychczasowe przepisy prawne lub zwyczajowe², oraz prawo nabywania nieruchomości (§ 11). Dodatkowymi wymaganiami, które edykt stawiał Żydom chcącym uzyskać obywatelstwo pruskie, były (§ 2): 1. przyjęcie stałego nazwiska; 2. zobowiązanie się do sporządzania umów i oświadczeń woli, a także prowadzenia ksiąg handlowych w języku niemieckim lub innym języku żywym, oraz używanie przy podpisywaniu się wyłącznie pisma niemieckiego lub łacińskiego. Żydzi naturalizowani uzyskiwali dostęp do zawodów nauczycielskich, w tym akademickich, a także stanowisk w samorządach miejskich (§ 8). Na Żydów naturalizowanych rozciągnięto obowiązek służby wojskowej (§ 16). Według § 4 edyktu status obywatelski dziedziczyli potomkowie Żydów naturalizowanych. Żydówce, pochodzącej z innego kraju, małżeństwo z Żydem posiadającym obywatelstwo pruskie gwarantował edykt (§ 17 i 18) prawo osiedlenia się w Prusach. Prawa tego nie nabywał Żyd-obcokrajowiec, który poślubił Żydówkę z obywatelstwem pruskim (§ 19).

Do wprowadzania w życie przepisów edyktu marcowego przystąpiono cztery miesiące później. Pierwszym krokiem w tym kierunku miało być sporządzenie list

¹ „Gesetz-Sammlung” 1812, nr 5, poz. 180 (s. 17–22).

² J. Peiser, *Geschichte der Synagogen-Gemeinde zu Stettin*. Mit 27 Bildbeilagen und einer Skizze im Text, Stettin 1935, s. 7.

wszystkich Żydów zamieszkałych w Prusach. W miastach odpowiedzialnymi za ich zestawienie były dyrekcje policji lub magistraty, a na terenach wiejskich landraci. Na realizację tego zadania administracja na Pomorzu otrzymała zgodnie z zarządzeniem Rejencji Pomorskiej z 1 sierpnia 1812 r. sześć tygodni: od 1 sierpnia do 12 września 1812 roku³. Zainteresowani naturalizacją mieli zgłaszać się w celu umieszczenia na listach dobrowolnie i bez wezwania. W obwieszczeniu skierowanym do Żydów zaznaczono, że niezgłoszenie się celem rejestracji w wyznaczonym terminie jest jednoznaczne z odmową przyjęcia obywatelstwa pruskiego.

Listy miały być zestawiane na specjalnych, drukowanych formularzach, oddzielnie dla miast i powiatów ziemskich. Na ostatnich dwóch stronach formularza umieszczone zostało objaśnienia dla organu sporządzającego (*Anweisung zum Gebrauch dieses Verzeichnisses*)⁴. Według objaśnienia na listę sporządzaną w danym ośrodku mieli być wpisywani tylko ci Żydzi, którzy mieszkali w nim w dniu 24 marca 1812 r. Jeśli po tej dacie miejsce zamieszkania (w sensie miejscowości) uległo zmianie, do rejestracji powinni oni zgłosić się do miejsca zamieszkania w dniu 24 marca 1812 r. (p. 2)⁵. Na listy mieli być wpisywani:

a) mężczyźni tzw. głowy rodziny, tzn. osoby wyzwolone spod władzy rodzicielskiej, niezależnie od sposobu utrzymania, oraz niezamężne i wyzwolone spod władzy rodzicielskiej kobiety, utrzymujące się samodzielnie (p. 5);

b) żony głów rodzin oraz pozostające w jego władzy dzieci obojga płci, niezależnie od tego czy mieszkają one w tej samej miejscowości (p. 6);

c) wraz z samodzielnymi rodzinami niepełnoletnie sieroty (pełne) w nich wychowywane lub które za ich wychowanie są odpowiedzialne (p. 7).

Za rejestrację osób pozostających pod opieką innych (*Mündel i Curanden*) uczyniono ich opiekunów (p. 8).

Przy rejestracji każda samodzielna osoba miała złożyć oświadczenie o przyjęciu stałego nazwiska, które miały nosić również członkowie ich rodzin (p. 10). Decyzję o nazwisku dla osób pozostających pod opieką innych, poniżej 14 roku życia, zaś niedorozwiniętych umyślowo niezależnie od wieku, podejmowali ich opiekunowie. Osoby przysposobione powyżej 14 roku życia oraz utracjusze (*Verschwender*) miały prawo wybierać nazwisko same (p. 11).

Objaśnienie ustalało procedurę sporządzania wykazu Żydów zamieszkałych w danym ośrodku. Miał on być sporządzany przez organ wykonawczy w dwóch egzemplarzach. Pierwszy, z wypełnionymi kolumnami 1–13, miał być odesłany po

³ „*Amts-Blatt der Königlichen Pommerschen Regierung*”, Jg. 3., 1813, Nr. 18, poz. 260 (s. 229).

⁴ Archiwum Państwowe w Szczecinie (dalej cyt. APS), Rejencja Szczecińska, Wydział Prezydialny (dalej cyt. RS WP), 10605, s. nlb.; Akta miasta Stargard (dalej cyt. AmS), 968, s. 1–4v.

⁵ Wprowadzanie w życie edyktu marcowego odbywało się dość specyficznie: wszedł on w życie w marcu 1812 r., przepisy wykonawcze ukazały się cztery miesiące później, biorąc za punkt wyjścia stan z 24 marca. Trudno w tej chwili powiedzieć, czy ten ostatni przepis miał na celu ograniczenie kręgu osób uprawnionych do nabycia obywatelstwa. W ówczesnych realiach, czego dowodzą liczne przypadki poświadczony źródłowo, Żydzi, chociażby z Księstwa Warszawskiego, przenikali na teren Prus dość swobodnie. Perspektywa nabycia obywatelstwa pruskiego była zapewne dość kusząca. Rozejście się wiadomości o edyktie mogło spowodować masowy napływ do Prus Żydów nią skuszonych. Z drugiej strony rodzi się pytanie, czy ówczesna administracja była w stanie weryfikować fakt zamieszkiwania w danym ośrodku w dniu 24 marca 1812 r. Dodać wypada, że przepis o 24 marca 1812 r. mógł powodować spore komplikacje dla tych Żydów, którzy po 24 marca zmienili miejsce zamieszkania: jeśli chcieli uzyskać obywatelstwo powinni udać się do miejsca zamieszkania w dniu 24 marca w celu wpisania na stosowną listę zainteresowanych naturalizacją. Dla nich przewidziano procedurę opisaną w p. 9 objaśnienia.

upływie 6 tygodni do właściwego urzędu zwierzchniego, w tym przypadku do rejencji (p. 2). Duplikat miał pozostać w urzędzie sporządzającym aż do 16 października 1812 r., który przyjęto za ostateczny termin zamknięcia list (p. 13). Okres pomiędzy 12 września a 16 października miał być wykorzystany na wypełnienie kolumn 16–25, do wypełnienia których potrzebne dane mogły nadejść z zewnątrz, a także kolumn 14 i 15 (deklaracja odnośnie do stałego nazwiska), które mogły być wypełnione podczas rejestracji (kolumny 1–13) lub po jej zakończeniu, nie później jednak niż do 24 września 1812 r. Pierwszą pocztą po 16 października 1812 r. duplikaty wykazów miały zostać odesłane do rejencji. Tam na ich podstawie w ciągu 4 tygodni miały zostać uzupełnione wszystkie niewypełnione kolumny przesłanych uprzednio oryginałów oraz naniesiony wpis do kolumny nr 26 obydwu egzemplarzy. Po tych czynnościach duplikat wykazu rejencji miały odesłać z powrotem do organu sporządzającego.

Formularz listy obejmował 27 rubryk o następującej zawartości:

- 1 – numer rodziny;
- 2 – numer kolejny osoby;
- 3 – pełne nazwisko głowy rodziny;
- 4 – pełne nazwisko żony i dzieci znajdujących się w jego władzy ojcowskiej oraz nazwiska ich ewentualnych żon i dzieci;
- 5, 6 i 7 – data urodzenia (rok, miesiąc, dzień) osób wymienionych w rubryce 4;
- 8, 9, 10 – data zawarcia związku małżeńskiego, o ile związek trwa;
- 11 – rodzaj dokumentu legalizującego dotychczasowy pobyt w Prusach i data jego wystawienia;
- 12 – miejsce zamieszkania;
- 13 – czas pobytu w miejscu zamieszkania;
- 14 – zadeklarowane stałe nazwisko;
- 15 – data rejestracji
- 16–25 – zmiany odnoszące się do stanu zarejestrowanych rodzin, mające miejsce w okresie między 24 marca a 24 września 1812 r.;
- 26 – adnotacja rejencji o nadaniu rodzinie lub osobie obywatelstwa pruskiego;
- 27 – uwagi szczególne.

WDRAŻANIE EDYKTU EMANCYPACYJNEGO W STARGARDZIE

Swobodne osiedlanie się Żydów na Pomorzu umożliwił dopiero edykt emancypacyjny z 11 marca 1812 r., ale tylko tych, którzy zostali na jego mocy naturalizowani. Jego działanie nie dotyczyło obszaru Pomorza Przedniego (*Vorpommern*), które weszło w skład państwa pruskiego w 1815 r. Tu swobodę osiedlania Żydzi otrzymali dopiero w 1847 r.

W 1812 r. Stargard pełnił z uwagi na okupację Szczecina przez wojska francuskie funkcję administracyjnej stolicy pruskiej prowincji Pomorze.

Rejestrację zamieszkałych w Stargardzie Żydów przeprowadziła tutejsza Dyrekcja Policji, której szefem był wówczas dyrektor policji Struensee. Termin składania oświadczeń o przyjęciu stałego nazwiska wyznaczony został przez Dyrekcję na

9 września, o czym powiadomiono starszych gminy. Do stawienia się wezwano głowy rodzin i opiekunów osób niepełnoletnich. Stawiający się mieli zabrać ze sobą celem przedłożenia listy ochronne (*Schutzbriefe*), koncesje, zaświadczenia (*Atteste*), paszporty oraz wszelkie inne dokumenty uwierzytelniające ich pobyt w Prusach⁶.

Z przyjmowaniem oświadczeń nie uporano się w ciągu jednego dnia. Poza wyznaczonym terminem, kiedy złożyło je 36 głów rodzin, składano je jeszcze przez dwa kolejne dni, 10 i 11 września, odpowiednio 6 i 16 osób, a także 15, 17 i 24 tego miesiąca, odpowiednio 1, 3 i 5 osób. Jedno oświadczenie złożone zostało w dniu 6 października. Jedno oświadczenie złożone zostało natomiast w dniu 2 września, ale przed magistratem Trzebiatowa (*Treptow a. Rega*)⁷. Pięć oświadczeń dotyczyło oprócz osób je składających 5 innych samodzielnych osób.

Zgodnie z zaleceniem zawartym w p. 13 objaśnienia powstała w jej wyniku lista została zamknięta 17 października 1812 r. i przy piśmie z 26 tego miesiąca przesłana do Rejencji Pomorskiej⁸. Wpisanych zostało na nią 77 rodzin (rodzin faktycznych i pełnoletnich osób żyjących samotnie), liczących łącznie 181 osób.

Warunkiem umieszczenia na liście było złożenie przez głowy rodzin, samodzielnie lub przez pełnomocników, oświadczenia o przyjęciu stałego nazwiska i przestrzeganiu postanowień edyktu marcowego. Znana jest treść 53 takich protokołów, odnoszących się do 58 rodzin (rodzin faktycznych i pełnoletnich osób żyjących samotnie), liczących 145 osób. Sporządzone one zostały w następujące dni września (w nawiasach liczba protokołów sporządzonych danego dnia): 2 (1), 9 (35), 10 (7), 15 (1), 17 (3) i 24 (4) oraz października: 6 (1) i 17 (1). Tylko jeden z nich, dotyczący Lary Arndt, spisany został poza Stargardem: w dniu 2 września przez magistrat w Trzebiatowie⁹.

Protokoły pozostałych 19 rodzin, liczących 36 osób, nie zachowały się. Było ich 16, ponieważ jeden z protokołów dotyczył całego rodzeństwa Hirsch (cztery osoby). Z listy rejencyjnej wiadomo jednak, że wszystkie one sporządzone zostały w jeden dzień: 11 września.

Za sporządzenie protokołu pobierano opłatę stemplową w wysokości 2 groszy¹⁰.

Zgłosiły się też osoby, które w dniu 24 marca 1812 r. nie miały miejsca zamieszkania w Stargardzie. Byli to Hirsch Lewin¹¹ i Alexander Liepmann¹². Zgłosił się też liczący 25 lat Gerson Abel, pochodzący z Kamienia Pomorskiego (Cammin), od 6 lat terminujący w Stargardzie (*in Condition*) u kupca Marcusa Abła, aby oświadczyć tylko, że będzie naturalizowany w rodzinnym mieście¹³.

⁶ APS, AmS, 968, s. 58.

⁷ APS, AmS, 968, s. 7–7v.

⁸ Spis nosi tytuł *Verzeichniss von den am 24ten Maerz 1812 auf den Grund einer legalen Erlaubniss zu Stargard in Pommern wohnhaften Juden-Familien*, APS, RS WP, 10622, s. 4–28 i 3 oraz AmS, 968, s. 52. Zwołania w przekazaniu wykazu jest o tyle dziwna, iż dostarczenie przesyłki do Rejencji nie musiało się odbyć za pośrednictwem poczty, lecz gońca, gdyż siedziba Rejencji znajdowała się wówczas ciągle jeszcze w Stargardzie.

⁹ AmS, 968, s. 6, 7–7v.

¹⁰ Pokwitowanie uiszczenia opłaty stemplowej AmS, 968, s. 8–7 protokołów (14 groszy), s. 12, 13–16 protokołów (1 talar 8 groszy), s. 20–12 protokołów (1 talar), s. 27–1 protokół (2 grosze), s. 29–1 protokół (2 grosze), s. 31–4 protokoły (8 groszy), s. 34–1 protokół (2 grosze), s. 36–12 protokołów (1 talar), s. 40–1 protokół (2 grosze), s. 41–3 protokoły (6 groszy), s. 43–1 protokół (2 grosze), s. 45–2 protokoły (4 grosze), s. 47–1 protokół (2 grosze), łącznie 62 protokoły (5 talarów 4 grosze).

¹¹ Münsterberg, patrz APS, AmS, 968, s. 37.

¹² Soldin, patrz APS, AmS, 968, s. 37–37v.

¹³ APS, AmS, 968, s. 38.

W końcu grudnia 1812 r. dyrektor policji w Stargardzie Struensee otrzymał od Rejencji Pomorskiej, która miała wówczas siedzibę w Stargardzie, do doręczenia 71 dokumentów naturalizacyjnych, wystawionych dla zamieszkałych w mieście Żydów, będących głowami rodzin lub utrzymujących się samodzielnie¹⁴. W zależności od tego czy naturalizowana osoba zatrzymywała dotychczasowe nazwisko, bądź przybierała nowe, dokumentowi nadawano odpowiednią treść: A dla pierwszej sytuacji, B dla drugiej. Brzmiały one następująco:

(A) Nachdem der Inhaber dieses, der jüdische Glaubens-Genosse Salomon Abraham hieselbst vor der hiesigen Polizei-Obrigkeit erklärt hat, daß er den Namen Abraham als Familien-Namen ferner beibehalten will, so wird in Gemäßheit des § 4 der Verordnung vom 11ten Mart. d. J. hierdurch bezeugt, daß derselbe und seine Nachkommen als Königl. Preuß. Einländer und Staats-Bürger angenommen und überall zu achten sind.

(B) Nachdem der Inhaber dieses, der jüdische Glaubens-Genosse Aron Meyer hieselbst vor der hiesigen Polizei-Obrigkeit erklärt hat, daß er den Namen Heymann als Familien-Namen angenommen hat und ferner führen will, so wird in Gemäßheit des § 4 der Verordnung vom 11ten Mart. d. J. hierdurch bezeugt, daß derselbe und seine Nachkommen als Königl. Preuß. Einländer und Staats-Bürger angenommen und überall zu achten sind.

Przy dotychczasowych nazwiskach pozostały 33 rodziny, a mianowicie (w nawiasach zadeklarowane nazwiska stałe)¹⁵: Salomon Abraham (Abraham)¹⁶, Berend Isaac (Isaac)¹⁷, wdowa po Hirschu David (David)¹⁸, wdowa po Salomonie Hirschu Cohn, Güttel Salomon (Kohn)¹⁹, Mendel Joseph (Joseph)²⁰, David Hirsch (Hirsch)²¹, Hirsch Henoch (Henoch)²², Hanne Gottschalk (Gottschalk), Fabian Samuel Hirsch (Hirsch)²³, wdowa po Beyle Mann Pincus z d. Gottschalk (Pincus)²⁴, Mann Pincus (Pincus)²⁵, Wolff Hirsch (Hirsch)²⁶, Samuel Levin (Levin)²⁷, Aron Levin (Levin)²⁸, Pine Levin (Levin)²⁹, Pincus Michael Levy (Levy)³⁰, wdowa po Samuelu Hirsch, Kaye (Chayge ?) Joachim (Hirsch)³¹, Marcus Abel (Abel)³², rodzeństwo

¹⁴ APS, RS WP, 10622, s. 40, oraz AmS, 968, s. 66.

¹⁵ APS, RS WP, 10622, s. 40–42.

¹⁶ Protokół oświadczenia w sprawie przyjęcia nazwiska (dalej protokół) z dnia 9 września 1812 r., APS, AmS, 968, k. 9 i pokwitowanie opłaty przyjętej za tę czynność, s. 8.

¹⁷ Protokół z dnia 9 września 1812 r., APS, AmS, 968, k. 9v–10.

¹⁸ Protokół z dnia 9 września 1812 r., APS, AmS, 968, k. 10. Oświadczenie w jej imieniu złożył jej zięć, Berend Isaac.

¹⁹ Protokół z dnia 9 września 1812 r., APS, AmS, 968, k. 10–10v.

²⁰ Protokół z dnia 9 września 1812 r., APS, AmS, 968, k. 10v.

²¹ Protokół z dnia 9 września 1812 r., APS, AmS, 968, k. 11.

²² Protokół z dnia 9 września 1812 r., APS, AmS, 968, k. 14 i pokwitowanie opłaty przyjętej za tę czynność, s. 12, 13.

²³ Protokół z dnia 9 września 1812 r., APS, AmS, 968, k. 15v.

²⁴ Protokół z dnia 9 września 1812 r., APS, AmS, 968, k. 16v–17. Z uwagi na podeszły wiek – 99 lat – nie stawiała się w urzędzie osobiście, a oświadczenie złożył w jej imieniu jej syn, Mann Pincus.

²⁵ Protokół z dnia 9 września 1812 r., APS, AmS, 968, k. 16v–17.

²⁶ Protokół z dnia 9 września 1812 r., APS, AmS, 968, k. 17–17v.

²⁷ Protokół z dnia 9 września 1812 r., APS, AmS, 968, k. 21v–22.

²⁸ Protokół z dnia 9 września 1812 r., APS, AmS, 968, k. 18v–19.

²⁹ Protokół z dnia 9 września 1812 r. jej brata, Arona Lewina, APS, AmS, 968, k. 19.

³⁰ Protokół z dnia 9 września 1812 r., APS, AmS, 968, k. 18v.

³¹ Protokół z dnia 9 września 1812 r., APS, AmS, 968, k. 19–19v.

³² Protokół z dnia 10 września 1812 r., APS, AmS, 968, k. 30 i pokwitowanie opłaty przyjętej za tę czynność, s. 29.

Mann: Levin, Scheine i Frommet (Mann)³³, Isaac Fabian (Fabian)³⁴, rodzeństwo Levin/Lewin: Hille, Taube i Jette (Levin/Lewin), Laura Arendt (Arendt)³⁵, Joachim Moses (Moses)³⁶, Rebecca Abel (Abel), Hanne Salomon (Salomon)³⁷, Mine Bomberg (Bomberg)³⁸, Dore Caspar (Caspar)³⁹, Rebecca Meyer (Meyer)⁴⁰ i Juliane Michaelis (Michaelis)⁴¹.

Zmianę nazwiska zadeklarowały głowy 38 rodzin (w nawiasach nazwiska przyjęte)⁴²: Aron Meyer (Heymann)⁴³, Meyer Joachim (Heymann)⁴⁴, Jacob Moses (Mossner)⁴⁵, Wulff Elias (Wulff)⁴⁶, Levin Lazarus (Laib)⁴⁷, Veit Levin Joseph (Veit)⁴⁸, Abraham Michael (Michaelis)⁴⁹, Muschke Michael (Michaelis)⁵⁰, Meyer Michael (Michaelis)⁵¹, Wolff Moses (Levin)⁵², Itzig Wulff (Itzig)⁵³, Levin Baer (Levisohn)⁵⁴, Levin Moses (Levin)⁵⁵, Rahel Baer, wdowa po Aronie Samuelu (Arnheim)⁵⁶, Michaelis Fabian (Michaelis)⁵⁷, Levin Elias Wulff (Loewenheim)⁵⁸, Jette Levin (Loewenheim)⁵⁹, Itzig Levin (Loewenheim)⁶⁰, Koppel Meyer (Heymann)⁶¹, Hanne i Zora Meyer (Heymann), Bine Leyser, wdowa po Koppelu Hirsch (Koppel),

³³ Protokół z dnia 10 września 1812 r., APS, AmS, 968, k. 32 i pokwitowanie opłaty przyjętej za tę czynność, s. 31.

³⁴ Protokół z dnia 10 września 1812 r., APS, AmS, 968, k. 32v.

³⁵ W czasie sporządzania listy przebywała ona w Treptow, do którego przybyła w początkach maja 1812 r., gdzie przed tamtejszym magistratem w dniu 2 września 1812 r. złożyła oświadczenie odnośnie do przyjmowanego nazwiska, który następnie przesłano do Stargardu, APS, AmS, 968, k. 6, 7–7v. Por. także pismo magistratu trzebiatowskiego z dnia 14 września 1812 r. w sprawie dokładnej daty jej urodzenia, tamże, s. 39.

³⁶ Protokół z dnia 9 września 1812 r., APS, AmS, 968, k. 22v–23.

³⁷ Protokół z dnia 15 września 1812 r., APS, AmS, 968, k. 42, i pokwitowanie opłaty przyjętej za tę czynność, s. 40.

³⁸ Protokół z dnia 15 września 1812 r., APS, AmS, 968, k. 42–42v, i pokwitowanie opłaty przyjętej za tę czynność, s. 41. W tym ostatnim nazwisko Bromberg.

³⁹ Protokół z dnia 15 września 1812 r., APS, AmS, 968, k. 42v, 44. Por. brudnopisy pism magistratu stargardzkiego do magistratów w Märkisch Friedland i Schwedt a. O. w sprawie doręczenia jej dokumentu naturalizacyjnego, ibidem, s. 67–68, 71, 72, 73.

⁴⁰ Protokół z dnia 24 września 1812 r., APS, AmS, 968, k. 44–44v, i pokwitowanie opłaty przyjętej za tę czynność, s. 43.

⁴¹ Protokół z dnia 6 października 1812 r., APS, AmS, 968, k. 51.

⁴² APS, RS WP, 10622, s. 42–44.

⁴³ Protokół z dnia 9 września 1812 r., APS, AmS, 968, k. 9–9v.

⁴⁴ Protokół z dnia 9 września 1812 r., APS, AmS, 968, k. 9v.

⁴⁵ Protokół z dnia 9 września 1812 r., APS, AmS, 968, k. 14–14v.

⁴⁶ Protokół z dnia 9 września 1812 r., APS, AmS, 968, k. 14v–15.

⁴⁷ Protokół z dnia 9 września 1812 r., APS, AmS, 968, k. 15–15v.

⁴⁸ Protokół z dnia 9 września 1812 r., APS, AmS, 968, k. 15v–16.

⁴⁹ Protokół z dnia 9 września 1812 r., APS, AmS, 968, k. 16–16v.

⁵⁰ Oświadczenie w jej imieniu złożył jej brat, Abraham Michael, u którego Muschke mieszkała, protokół z dnia 9 września 1812 r., APS, AmS, 968, k. 16v.

⁵¹ Protokół z dnia 9 września 1812 r., APS, AmS, 968, k. 16v.

⁵² Protokół z dnia 9 września 1812 r., APS, AmS, 968, k. 17v.

⁵³ Protokół z dnia 9 września 1812 r., APS, AmS, 968, k. 17v–18.

⁵⁴ Protokół z dnia 9 września 1812 r., APS, AmS, 968, k. 18–18v.

⁵⁵ Protokół z dnia 10 września 1812 r., APS, AmS, 968, k. 32–32v.

⁵⁶ Protokół z dnia 10 września 1812 r., APS, AmS, 968, k. 32v–33. W wykazie dokumentów naturalizacyjnych pomyłka w pisowni przyjętego nazwiska: Arnstein zamiast Arnheim, RS WP, 10622, s. 43.

⁵⁷ Protokół z dnia 10 września 1812 r., APS, AmS, 968, k. 28, który w imieniu zainteresowanego – z uwagi na jego pobyt poza Stargardem (był dostawcą armii pruskiej) – złożył jego ojciec, Fabian Joseph Salomon.

⁵⁸ Protokół z dnia 24 września 1812 r., APS, AmS, 968, k. 46, i pokwitowanie opłaty przyjętej za tę czynność, s. 45.

⁵⁹ Protokół z dnia 24 września 1812 r., APS, AmS, 968, k. 46. Jako jedna z nielicznych Żydówek umiała pisać: pod protokołem podpisała się Henritte Levin.

⁶⁰ Protokół z dnia 11 września 1812 r., APS, AmS, 968, k. 35, i pokwitowanie opłaty przyjętej za tę czynność, s. 34.

⁶¹ Brak protokołu odnośnie do przyjęcia nazwiska, w aktach tylko pokwitowanie opłaty przyjętej za tę czynność, ibidem, s. 36.

Calmann Wulff (Callmann), Wulff Levisohn (Lebbin), Vogel Elias, wdowa po Leyser Jacob (Leyser), Genendel Abraham, wdowa po Meyer Joseph (Meyer), Sprinze Lewin, wdowa po Leyser Abraham (Leyser), Callmann/Calmann Baer (Baermann)⁶², Abel Samuel (Hirsch)⁶³, Kaufmann Baer (Baermann)⁶⁴, Meyer Baer (Baermann)⁶⁵, Salomon Breslauer (Brelow)⁶⁶, Michael Bendix (Auerbach)⁶⁷, Fabian Joseph Salomon (Hammerfeld)⁶⁸, Heymann Golde Michelson (Block)⁶⁹, Moses Breslauer (Brelow)⁷⁰, Israel Salomonsohn (Saling)⁷¹, Hanne Jacob (Cohn)⁷².

Nie wiemy, kiedy dokumenty zostały doręczone zainteresowanym. Należy przyjąć, że nastąpiło to w pierwszych dniach 1813 r. W przypadku 3 osób, które w tym czasie opuściły Stargard, doręczenie dokumentów przeciągnęło się i dokonane zostało w marcu 1813 r. za pośrednictwem magistratów miast, w których zainteresowane osoby aktualnie przebywały. Byli to: Laura Arndt, Dore Casper i Genendel Meyer (wdowa po Meyerze Joseph). Pierwsza z nich przebywała w Trzebiatowie⁷³, druga w Schwedt⁷⁴, trzecia zaś w Mirosławcu (*Märkisch Friedland*)⁷⁵. Wdowie Meyer dokumentu magistrat Mirosławca nie wydał i pod koniec kwietnia 1813 r. w związku z jej powrotem do Stargardu zwrócił go tamtejszej Dyrekcji Policji. Powodem niedoręczenia dokumentu była niemożność uiszczenia przez zainteresowaną opłaty w wysokości 1 talara 18 groszy i 6 fenigów⁷⁶. Swoją dokument naturalizacyjny wdowa Meyer otrzymała dopiero w marcu 1814 r., po pozytywnym rozpatrzeniu jej prośby o zwolnienie z opłat⁷⁷.

Mimo umieszczenia na liście rejencyjnej dokumentów naturalizacyjnych nie otrzymali: rodzeństwo Hirsch (Julius, Ulrike, Johanne i Hanne) oraz wdowy Fanny Berend i Bendix Levin⁷⁸. Rodzeństwa Hirsch nie naturalizowano, gdyż władze nie zaakceptowały ich zadeklarowanego stałego nazwiska – Hardenberg⁷⁹, zaś obydwu wdów dlatego, iż jak stwierdzono w notatce służbowej nie złożyły one według zapisu w kolumnie 14 listy rejencyjnej deklaracji o przyjęciu stałego nazwiska⁸⁰.

⁶² Protokół z dnia 9 września 1812 r., APS, AmS, 968, k. 21.

⁶³ Protokół z dnia 9 września 1812 r., APS, AmS, 968, k. 21v.

⁶⁴ Protokół z dnia 9 września 1812 r., APS, AmS, 968, k. 22–22v.

⁶⁵ Protokół z dnia 9 września 1812 r., APS, AmS, 968, k. 22v.

⁶⁶ Protokół z dnia 9 września 1812 r., APS, AmS, 968, k. 23, oraz korespondencja w sprawie opłaty za tę czynność, ibidem, s. 66–66v.

⁶⁷ Protokół z dnia 9 września 1812 r., APS, AmS, 968, k. 23v.

⁶⁸ Protokół z dnia 9 września 1812 r., APS, AmS, 968, k. 23v–24, pokwitowanie uiszczenia opłaty za tę czynność, s. 27, oraz protokół uzupełniający z dnia 10 września, s. 28.

⁶⁹ Protokół z dnia 9 września 1812 r., APS, AmS, 968, k. 25–25v.

⁷⁰ Protokół z dnia 9 września 1812 r., APS, AmS, 968, k. 25v–26, oraz korespondencja w sprawie opłaty za tę czynność, ibidem, s. 66–66v.

⁷¹ Protokół z dnia 24 września 1812 r., APS, AmS, 968, k. 48, i pokwitowanie opłaty przyjętej za tę czynność, s. 47.

⁷² Protokół z dnia 15 września 1812 r., APS, AmS, 968, k. 42v.

⁷³ AmS, 968, s. 67.

⁷⁴ AmS, 968, s. 67–67v, 71.

⁷⁵ AmS, 968, s. 67–67v, 72.

⁷⁶ AmS, 968, s. 73.

⁷⁷ Prośba z 12 sierpnia 1813 r. RS WP, 10622, s. 75–76, zwolnienie nie dotyczyło opłat stemplowych w wysokości 2 groszy, ibidem, s. 77–78 oraz AmS, 968, s. 67v.

⁷⁸ Na liście rejencyjnej wymienione odpowiednio pod nr. 50/120, 51/121, 52/122, 53/123, 58/128, 70/166 (później 70a/166), APS, RS WP, 10622, s. 21, 25, i 17; zasygnalizowanie sprawy tych osób, ibidem, s. 47 oraz AmS, 968, s. 55, 66.

⁷⁹ APS, RS WP, 10622, s. 47.

⁸⁰ RS WP, 10622, s. 22 i 26. Później w obydwu przypadkach zapis ten został przekreślony.

Przypadek obydwu wdów ze względu na chronologię omówimy najpierw. Jeśli chodzi o pierwszą z nich, Fanny Berend z domu Lewin, to zapis na liście rejencyjnej o niezłożeniu deklaracji o przyjęciu stałego nazwiska⁸¹, jest o tyle zaskakujący, gdyż w aktach magistratu stargardzkiego znajduje się datowany na 17 października 1812 r. protokół złożenia przez nią oświadczenia o przyjęciu stałego nazwiska⁸². Widocznie było to jednak za późno, aby informację o tym fakcie umieścić na wysyłanej do Rejencji liście⁸³. Potwierdza to pośrednio informacja z początków września 1813 r., która mówi ponadto o tym, iż wdowa Berend między 17 października 1812 a 15 września 1813 r. wysłała po raz drugi za męża za Salinga jun.⁸⁴ O sprawie wdów przypomniano sobie w sierpniu 1813 r., zarządzając postępowanie wyjaśniające odnośnie do ich obecnej sytuacji, ponieważ w myśl edyktu marcowego konsekwencją nieprzyjęcia stałego nazwiska było traktowanie danej osoby jako obcej⁸⁵. W efekcie tych działań wdowa Bendix Levin dla siebie i swojej córki zadeklarowała nazwisko Levin, zaś dla swojego wnuka Wolff⁸⁶. Data złożenia przez nią oświadczenia nie jest jednak znana⁸⁷. Dokumenty naturalizacyjne dla wdów Berend i Bendix Levin i ich rodzin wystawiono z datą 25 października 1813 r.⁸⁸, zaś dla wnuka tej ostatniej, Michaela Wolffa, 21 czerwca 1814 roku⁸⁹. Wdowa Bendix Levin z powodu ubóstwa otrzymała dokument za niższą opłatą, a mianowicie 1 talar i 16 srebrnych groszy. Dokument dla wnuka otrzymała bez opłat⁹⁰.

Jeśli chodzi o rodzeństwo Hirsch, to ich sprawą Rejencja zajęła się późnym latem 1813 roku⁹¹. Było to konieczne, ponieważ według edyktu marcowego osoby, które nie złożyły stosownego oświadczenia odnośnie do nazwiska, były traktowane jako obcokrajowcy⁹². Przeprowadzony wywiad pozwolił ustalić, że Julius służy jako ochotnik w Pomorskim Regimencie Kawalerii Narodowej, zaś jego siostry przeniosły się do Gorzowa Wielkopolskiego (*Landsberg an der Warthe*)⁹³. Stąd też do Gorzowa skierowano stosowne zapytanie. Z tamtejszej Dyrekcji Policji otrzymano odpowiedź, że trzy siostry Hirsch przybyły do miasta z zamiarem założenia szkoły. Najstarsza z nich, Ulrike, zmarła jednak przed paroma tygodniami, Johanna zamierza udać się do Berlina, zaś najmłodsza wrócić do Stargardu⁹⁴. Brat Julius, który był niegdyś nauczycielem muzyki w Stargardzie, złożył według sióstr w Stargardzie wniosek o uzyskanie obywatelstwa, który wskutek zakwestionowania nazwiska Hardenberg

⁸¹ APS, RS WP, 10622, s. 22.

⁸² APS, AmS, 968, s. 61, pokwitowanie przyjęcia opłaty s. 60.

⁸³ Wysłana ona została 26 października 1812 r., RS WP, 10622, s. 3. Należy jednak pamiętać, że siedzibą Rejencji był wówczas Stargard.

⁸⁴ Informacja z dnia 3 września 1813 r., AmS, 968, k. 54 oraz RS WP, 10622, s. 48.

⁸⁵ RS WP, 10622, s. 47.

⁸⁶ Ibidem, APS, RS WP, 10622, s. 48 oraz AmS, 968, s. 54, 55, 79 i 79v. Traktowanie go jako osobnej rodziny było zgodne z objaśnieniem sposobu wypełniania listy osób naturalizowanych (*Anweisung*, patrz wyżej). Ponieważ wnuk wdowy Levin nie miał jeszcze ukończonego 14 roku życia, nazwisko dla niego zgodnie z § 11 objaśnienia wybrał dla niego prawny opiekun (*Vormund*), RS WP, 10622, s. 51.

⁸⁷ Czynność ta miała miejsce nie później niż 3 września 1813 r., RS WP, 10622, s. 48. Przez analogię do wdowy Fanny Berendt niewykluczone jest złożenie oświadczenia jeszcze w 1812 r.

⁸⁸ APS, RS WP, 10622, s. 49–50 i 51.

⁸⁹ APS, RS WP, 10622, s. 122.

⁹⁰ Ibidem, s. 122 i 123 oraz AmS, 968, s. 79–79v, 102.

⁹¹ Ibidem, s. 47.

⁹² Ibidem, s. 52.

⁹³ Ibidem, s. 47, 48 i 50.

⁹⁴ Pismo z 9 i 30 listopada 1813 r., ibidem, s. 52–53 i 55.

utknął w Rejencji Pomorskiej⁹⁵. Swoje plany siostry przeprowadziły, o czym poinformowała trzy tygodnie później Dyrekcja Policji w Gorzowie⁹⁶. Johanne udała się do Berlina do swojego wuja Josepha Hillera, księgowego. Prezydium Policji w Berlinie po dochodzeniu stwierdziło, że w Berlinie nie mieszka księgowy Joseph Hiller. Zapewne pomyłono go z mieszkającym tutaj księgowym Josephem Hillmarem, u którego przebywała krewna z Gorzowa o nazwisku Hirsch, która miała jednak na imię nie jak poszukiwana Johanne, lecz Henriette. Na dodatek wyjechała ona do Królewca⁹⁷. Okazało się jednak, że Johanne vel Henriette Hirsch nie przebywa tam⁹⁸. Poszukiwana znalazła się w końcu w 1815 r. w Gorzowie, skąd zwróciła się do krewnych zamieszkałych w Stargardzie o załatwienie jej dokumentu naturalizacyjnego i oświadczyła, że wobec braku zgody na nazwisko Hardenberg chce nazywać się Hirsch⁹⁹. Wystawienie dokumentu naturalizacyjnego przez Rejencję Pomorską w dniu 3 września 1815 r. zakończyło całą historię¹⁰⁰.

Najmłodsza z rodzeństwa Hirsch, Hanne, przebywała w Stargardzie pod opieką M. Brelowa, który był jej opiekunem (*Vormunder*). W maju 1814 r. za jego pośrednictwem oświadczyła, że chce nosić nazwisko Hilmar oraz wniosła o zwolnienie z powodu ubóstwa z opłat za dokument naturalizacyjny¹⁰¹. Dokument naturalizacyjny wystawiła dla niej Rejencja Pomorska 1 czerwca 1814 roku¹⁰².

Zatwierdzenie pierwotnej stargardzkiej listy naturalizacyjnej, obejmującej 77 rodzin (głów rodzin lub osób utrzymujących się samodzielnie), nastąpiło 10 lutego 1814 r., kiedy to stosowny wpis w kolumnie 26 umieściła Deputacja Policyjna (*Polizei-Deputation*) Rejencji Pomorskiej¹⁰³. Zauważyć jednak należy, iż wymieniona w formule zatwierdzającej liczba 77 jest równa liczbie rodzin z listy osób do naturalizacji, przesłanej w październiku 1812 r. do Rejencji. Nie odpowiadała ona jednak stanowi faktycznemu. Prawdopodobnie bowiem zatwierdzenie Rejencji powinno było wówczas dotyczyć 74 osób głów rodzin. Liczba ta bierze się stąd, że z 6 rodzin z listy październikowej, które nie otrzymały grudniowych dokumentów naturalizacyjnych, w ciągu 1813 r. otrzymały je 2 rodziny (wdowa Fanny Berndt, wdowa Bendix Levin, patrz wyżej). Niewyjaśniona wówczas była jeszcze sytuacja rodzeństwa Hirsch (4 osoby). Dodatkowo w 1813 r. dokument naturalizacyjny otrzymała Rahel Isaac, która na liście z października 1812 r. nie figurowała (por. niżej).

Do pierwotnej listy naturalizacyjnej stargardzkiej gminy żydowskiej (według stanu z października 1812 r.) dopisane zostały dwie osoby: Rahel Isaac i Joseph Amuel. Rahel Isaac pochodziła z Wronek w Księstwie Warszawskim i przebywała na terenie monarchii pruskiej od około 8–9 lat¹⁰⁴. Najpierw służyła w Gorzowie (nad

⁹⁵ Pismo z 9 listopada 1813 r., ibidem, s. 52-53.

⁹⁶ Pismo z 30 listopada 1813 r., ibidem, s. 55.

⁹⁷ Pismo z 14 lipca 1814 r., ibidem, s. 125. Dyrekcja Policji w Stargardzie ustaliła, że poszukiwana udała się w podróż do Królewca zaopatrzona w paszport wydany w Berlinie 11 maja 1814 r., ibidem, s. 127.

⁹⁸ Pismo Prezydium Policji z Królewca z 29 sierpnia 1814 r., ibidem, s. 137.

⁹⁹ Pismo inspektora policji Engela ze Stargardu do Rejencji Pomorskiej z 18 sierpnia 1815 r., ibidem, s. 168.

¹⁰⁰ APS, RS WP, 10622, s. 169.

¹⁰¹ Ibidem, s. 114.

¹⁰² Ibidem, s. 115 oraz AmS, 968, s. 103v.

¹⁰³ Brzmi on tak: *Die in der Kolonne 14 genannten sieben und siebenzig jüdische Glaubens Genossen, sind nunmehr als wirkliche Staatsbürger anerkannt worden*, ibidem, s. 28.

¹⁰⁴ Przyjęła nazwisko Isaac, ibidem, s. 59-63.

Wartą) u różnych rodzin¹⁰⁵. Do Stargardu przybyła dopiero pod koniec października 1813 r., gdzie podjęła służbę u wdowy Berend Isaac. Przesłuchano ją 7 listopada 1813 r. Z Gorzowa uzyskano potwierdzenie pobytu Rahel w mieście od siedmiu lat i o tym, że jej ówczesny pracodawca, kupiec Heymann Bendix, zapomniał zgłosić ją podczas rejestracji osób występujących w Gorzowie o naturalizację¹⁰⁶. Dokument naturalizacyjny uzyskała w grudniu 1813 r.¹⁰⁷ Na liście rejencyjnej umieszczona została pod pozycją 78/180¹⁰⁸. Zainteresowana przybrała nazwisko Isaac.

Sprawa naturalizacji Josepha Amuela, optyka, miała przebieg znacznie bardziej skomplikowany i oparła się o pruskie Ministerstwo Spraw Wewnętrznych¹⁰⁹. Wniosek o naturalizację Amuel złożył dopiero 3 lutego 1814 r. Osiedlił się w Stargardzie na podstawie zezwolenia magistratu z 13 maja 1813 r. i koncesji na wykonywanie zawodu na okres 3 lat z 18 listopada 1813 r. Mieszkał przy Pyritzter Str. 105. Amuel oświadczył też, że już w 1812 r. wystąpił o nadanie obywatelstwa pruskiego¹¹⁰. W swoim czasie był on nadwornym optykiem księcia Mecklenburg-Strelitz. Na magistrat Rejencja nałożyła karę 5 talarów za wydanie zgody na osiedlenie się Amuela w mieście bez sprawdzenia posiadania przez niego obywatelstwa pruskiego¹¹¹. Sam patent miejski dla Amuela Rejencja zatrzymała¹¹². Amuel odwołał się na podstawie § 32 edyktu z marca 1812 r., który dawał Żydom-obcokrajowcom możliwość starania się o obywatelstwo pruskie. Napisał też o swoim zawodzie¹¹³, a także o motywach, które skłaniają go do osiedlenia się w Prusach¹¹⁴. Zauważył ponadto, że nie może być traktowany jako obcokrajowiec, gdyż urodził się w Ba(y)reuth, które wówczas należało do Prus, gdzie optykiem był także jego ojciec¹¹⁵.

Wyjaśnił, że w Prusach przebywa już od kilku lat i uprawia swój zawód na podstawie koncesji otrzymanej w 1811 r.¹¹⁶, ważnej do 18 listopada 1814 roku¹¹⁷. Rejencja chciała wiedzieć jak to się stało, że Amuel jako obcokrajowiec przebywał w Stargardzie od marca 1813 r., a Dyrekcja Policji o tym nie wiedziała¹¹⁸. We wniosku do Ministerstwa Spraw Wewnętrznych o naturalizację Amuela Rejencja napisała, że we wszystkich miastach, gdzie się pojawiał, był poza wszelkimi podejrzeniami i był postrzegany jako artysta (*Künstler*). Z uwagi na dobrą opinię o nim Rejencja nie miała też zastrzeżeń do swobodnego poruszania się Amuela po

¹⁰⁵ Były to rodziny: Perez, Gottschalk, Bernardi, Itzig, Bendix i Grape, ibidem, s. 59.

¹⁰⁶ Ibidem, s. 61.

¹⁰⁷ APS, RS WP, 10622, s. 62. Informacja o tym zamieszczona została w „Amts-Blatt”, 1813, poz. 1297, RS WP, 10622, s. 63.

¹⁰⁸ Ibidem, s. 25–26.

¹⁰⁹ Ibidem, s. 66–72, 83–91, 100–109, 112.

¹¹⁰ Ibidem, s. 67–68.

¹¹¹ Ibidem, s. 69–70, 91.

¹¹² Pismo z 7 lutego 1814 r., ibidem, s. 71–72.

¹¹³ (...) *Als gemeiner Handelsjude kann ich nicht betrachtet werden, denn ich schleife meine Gläser selbst, nach Vorschriften der Ärzte (sic!) und Sachverständigen anderer Art. So viel ich weiß, ist auch in der ganzen hiesigen Provinz kein Opticus, und auf Anrathen der Ärzte (sic!) und hoher Herrschaften, schlug ich meinen Wohnsitz hier auf (...)*, ibidem s. 84.

¹¹⁴ Były one dwa: 1. poczucie, że koncesja, na podstawie której przebywa w Prusach, nie daje stabilności; 2. wiek, w którym należy myśleć o stałym miejscu zamieszkania (*ich bin in den Jahren, wo ich mir meines eigenen Heerd wünsche*), ibidem, s. 84.

¹¹⁵ Ibidem.

¹¹⁶ Ibidem, s. 109.

¹¹⁷ Ibidem, s. 100.

¹¹⁸ Pismo z 16 kwietnia 1814 r., ibidem, s. 90.

Pomorzu i domokrażnej sprzedaży szlifowanych przez niego szkielek oraz urządzeń optycznych¹¹⁹. Liczne podróże po Pomorzu spowodowały, że ogłoszenie edyktu z marca 1812 r. uszło jego uwadze. Po edykcie z marca 1812 r. nikt też nie pytał się o to, czy ma obywatelstwo pruskie. Amuel dał się poznać jako osoba dobrze wypełniająca obowiązki obywatelskie: wstąpił do *Bürgergarde*, co było związane z pewnymi kosztami, a także inne patriotyczne czyny. Rejencja była zdania, że wina Amuela przy późnym staraniu się o obywatelstwo nie jest duża, bardziej winien jest magistrat stargardzki. Rejencja zawnioskowała o wydanie Amuelowi dokumentu naturalizacyjnego (*Naturalisations-Patent*) nieodpłatnie (za wyjątkiem opłat stemplowych), gdyż jest on bez majątku (*ohne Vermögen*), a w obecnych ciężkich czasach (*geldarme Zeiten*) jego zawód nie gwarantuje mu odpowiedniego utrzymania.

Zgodę na naturalizację Amuela wydał Departament Policji Ogólnej Ministerstwa Spraw Wewnętrznych w Berlinie 29 kwietnia 1814 roku¹²⁰. Rejencja Pomorska dokument naturalizacyjny wystawiła z datą 10 maja 1814 roku¹²¹. O naturalizacji Amuela powiadomiono również magistrat stargardzki, który nie omieszkiał wystąpić o zwrot kary 5 talarów, którą zapłacił za wydanie mu listu obywatelskiego (*Bürgerbrief*) przed uzyskaniem obywatelstwa pruskiego¹²². Wniosek magistratu oddalono jako nieuzasadniony.

Po dopisaniu Rahel Isaac i Josepha Amuela do pierwotnej listy naturalizacyjnej Stargardu, odpowiednio pod pozycjami 78 i 79, nastąpiło jej kolejne zatwierdzenie, tym razem z datą 12 czerwca 1814 roku¹²³.

Odnotować wypada, że oświadczenie o przybraniu stałego nazwiska złożyła w Stargardzie jeszcze jedna osoba. Był to Salomon Breslauer, syn Salomona Brelowa, który 9 listopada 1814 r. zadeklarował przyjęcie nazwiska Brelow¹²⁴. Wcześniejsze złożenie oświadczenia uniemożliwiło mu przebywanie poza granicami Prus, w Hamburgu. Rejencja stwierdziła, że jest on jeszcze niepełnoletni (24 lata), co powoduje, że ma być umieszczony na *Staatsbürger-liste* nie jako pełnoletnia osoba, lecz razem ze swoim ojcem¹²⁵. Casus Salomona Breslauera jest ciekawy. Fakt niezgłoszenia go przez ojca, Salomona Brelowa, składającego 9 września 1812 r. deklarację o przyjęciu stałego nazwiska (por. wyżej), wobec skutków prawnych tego oświadczenia dla niepełnoletniego potomstwa, można interpretować wielorako. Być może ojciec nie chciał podejmować decyzji za syna, a trudności komunikacyjne uniemożliwiły otrzymanie od niego jednoznacznej decyzji. Być może również, że ojciec nie znał ówczesnego miejsca pobytu syna. Niewykluczone jest także, że decyzja o nieumieszczeniu syna w oświadczeniu naturalizacyjnym przewidzianym edyktem marcowym była całkiem świadoma. Być może zainteresowani stwierdzili, że uzyskanie obywatelstwa pruskiego przez młodego Salomona może mu się mniej opłacać niż jego nieprzyjęcie. Przyjęcie obywatelstwa niesło ze sobą chociażby

¹¹⁹ Pismo z 16 kwietnia 1814 r., ibidem, s. 87–90.

¹²⁰ Ibidem, s. 102.

¹²¹ Ibidem, s. 103.

¹²² Pismo z 16 maja 1814 r., ibidem, s. 108–109.

¹²³ Brzmi ono: *Das Anerkenntniß wird auf die sub [No.] 78 u. 79 nachträglich aufgenommene jüdische Glaubensgenossen ausgedehnt*, ibidem, s. 28.

¹²⁴ Ibidem, s. 132–134, 140, 141.

¹²⁵ Numer rodziny 65, nr osoby 149b, jego ojciec miał numer 149, po wpisaniu syna 149a, ibidem, s. 134, 140.

obowiązek służby wojskowej. Postanowiono więc poczekać na rozwój wydarzeń, które miały dać więcej przesłanek za ostatecznym przyjęciem lub odrzuceniem decyzji naturalizacyjnej przez młodego Żyda.

Podsumowując stwierdzić należy, iż na podstawie edyktu marcowego Rejencja Pomorska wydała osobom, które jako miejsce zamieszkania w dniu 24 marca 1812 r. podały Stargard, 78 dokumentów naturalizacyjnych. Otrzymały je 72 osoby pełnoletnie (głowy rodzin i samotne) i 6 niepełnoletnich sierot¹²⁶. Statystyka dokumentów naturalizacyjnych – według dat wystawienia – przedstawia się następująco:

- 1812 r. – 71
- 1813 r. – 3 (Rahel Isaac, wdowa Berndt, wdowa Bendix Levin)
- 1814 r. – 3 (Michael Wulff, Hanne Hilmar z domu Hirsch, Joseph Amuel)
- 1815 r. – 1 (Henriette Hirsch).

Tych 78 dokumentów naturalizacyjnych dotyczyło 182 osób. Wszystkie one figurują w tworzącym aneks spisie.

Wykaz rodzin żydowskich, które zostały naturalizowane na Pomorzu do końca 1815 r., w układzie według powiatów i miast, zatytułowany *General-Verzeichniß der am 24sten März 1812 in der Provinz Pommern ansäßig gewesenen jüdischen Familien, welche zu Königl. Preußischen Staats-Bürgern angenommen sind. Nach den einzelnen Kreisen und Städten geordnet*, oraz stanowiący jego uzupełnienie spis rodzin w układzie alfabetycznym, zatytułowany *Fortsetzung des General-Verzeichniß der am 24sten März 1812 in der Provinz Pommern ansäßig gewesenen jüdischen Familien, welche zu Königl. Preußischen Staats-Bürgern angenommen sind. Nach dem Alphabet geordnet*, opublikowane zostały jako załączniki do nr 1 Dziennika Urzędowego Rejencji Pomorskiej z 1816 r. Wykaz liczy 643 pozycje. Żydzi naturalizowani w Stargardzie to pozycje od nr 491 do nr 567, a więc 77 rodzin. W stosunku do uczynionych powyżej ustaleń jest to o jedną rodzinę mniej. Różnica ta bierze się stąd, że w wykazie z 1816 r. nie został umieszczony mimo otrzymania osobnego dokumentu naturalizacyjnego Michael Wulff, wnuk wdowy Bendix Levin.

OPŁATY ZA DOKUMENTY NATURALIZACYJNE

Opłata w wysokości 2 groszy, które starający się o obywatelstwo pruskie uiszczali Dyrekcji Policji w Stargardzie za przyjęcie oświadczenia o przyjęciu stałego nazwiska i sporządzenie stosownego protokołu, była niewielka w porównaniu z kosztami otrzymania samego dokumentu naturalizacyjnego. Koszt jego sporządzenia Rejencja ustaliła na 1 talar 6 groszy¹²⁷. Za 71 dokumentów naturalizacyjnych dla Żydów stargardzkich przekazanych Dyrekcji Policji w grudniu 1812 r. do doręczenia Rejencja powinna była otrzymać 88 talarów 18 groszy. Do tego doliczono jeszcze 20 groszy za wystawienie pisma z dnia 28 grudnia 1812 roku¹²⁸. Łącznie więc Rejencja powinna była otrzymać z tytułu opłat stemplowych i kancelaryjnych powstałych przy wystawianiu dokumentów naturalizacyjnych 89 talarów 14 groszy¹²⁹. Faktycznie

¹²⁶ Osoby z aneksu o numerach: 31, 56, 57, 58, 125 i 171.

¹²⁷ Na kwotę tę składała się opłata za wystawienie dokumentu i opłata stemplowa w wysokości odpowiednio 22 i 8 groszy, RS WP, 10622, s. 29, oraz 10605, s. 30.

¹²⁸ Na czystopisie tego pisma widnieje stempel 8-groszowy, AmS, 968, s. 66.

¹²⁹ RS WP, 10622, s. 80, oraz AmS, 968, s. 74 i 92.

jednak osoba, która otrzymywała dokument naturalizacyjny musiała uiścić w momencie doręczenia opłatę w wysokości 1 talar 16 groszy 6 fenigów, a więc o 10 groszy 6 fenigów wyższą niż koszt sporządzenia dokumentu, który wyliczyła Rejencja. Na różnicę tę złożyły się: 2 grosze za arkusz papieru stemplowego, 4 grosze dla sierżanta, 2 grosze 8 fenigów opłat protokolowych (*Protokollgebühren*) odprowadzanych do kasy policyjnej, 1 grosz 4 fenigi opłat kancelaryjnych (*Schreibgebühren*)¹³⁰.

Mimo iż, o należną za dokumenty naturalizacyjne kwotę (89 talarów 14 groszy) Rejencja upomniała się w sierpniu 1813 r.¹³¹, to wpłacona ona została do jej kasy dopiero w marcu 1814 r., na dodatek nie w wyliczonej wysokości, bowiem Rejencja otrzymała 86 talarów 4 grosze, a więc o 3 talary 10 groszy mniej¹³². Zwłoka ta mogła mieć związek z niezafatwioną od sierpnia 1813 r. sprawą wdowy Meyer (por. wyżej). Na kwotę 86 talarów 4 groszy składały się opłaty za 68 dokumentów naturalizacyjnych (68 x 1 talar 6 groszy = 85 talarów), 8 groszy opłat stemplowych za jeden dokument oraz 20 groszy za pismo z 28 grudnia 1812 roku¹³³. Mniejsze o 3 talary 10 groszy wpływy spowodowała okoliczność, że dwa dokumenty naturalizacyjne wydano zainteresowanym z powodu ich ubóstwa za darmo (2 x 1 talar 6 groszy = 2 talary 12 groszy; por. niżej), zaś za jeden dokument z tego samego względu pobrano jedynie należną opłatę stemplową (8 groszy), a więc o 22 grosze mniej (por. niżej)¹³⁴.

Dwa dokumenty, w przypadku których odstąpiono całkowicie od pobrania opłat dotyczyły dwóch osób: Muschke Michaelis (aneks nr 44) i Juliane Michaelis (aneks nr 182). Zrobiono tak z powodu ich ubóstwa¹³⁵, zaś w przypadku Genendel Abraham, wdowy po Josephie Meyer (aneks nr 116), pobrano tylko opłaty stemplowe w wysokości 8 groszy¹³⁶. Prośbę do Rejencji o zwolnienie z opłat z powodu ubóstwa i złego stanu zdrowia złożyła w jej imieniu Dyrekcja Policji w Stargardzie pismem z 12 sierpnia 1813 r.¹³⁷ Pozytywną dla niej decyzję Rejencja podjęła dopiero w marcu 1814 r., każąc jej zapłacić jedynie opłatę stemplową w wysokości 8 groszy¹³⁸.

Z 71 rodzin, których dokumenty naturalizacyjne wystawiono w grudniu 1812 r., prośby o zwolnienia z opłat złożył ponadto Scheine Mann i jego siostra (aneks nr 80 i 81), którą jednak Rejencja rozpatrzyła negatywnie¹³⁹.

Ściągalność opłat za siedem dokumentów naturalizacyjnych wystawionych dla mieszkańców Stargardu w latach 1813–1815 była znacznie mniejsza niż w przypadku dokumentów wystawionych w grudniu 1812 r. Opłaty w pełnej wysokości wpłynęły bowiem tylko za trzy z nich, a mianowicie: Rahel Isaac (1 talar 6 groszy)¹⁴⁰,

¹³⁰ AmS, 968, s. 74.

¹³¹ Pismo do Dyrekcji Policji w Stargardzie z 16. tego miesiąca, AmS, 968, s. 53.

¹³² Pokwitowanie z 19. tego miesiąca, AmS, 968, s. 93.

¹³³ W materiałach źródłowych brak jest informacji o tym, kto te 20 groszy opłaty za pismo z 28 grudnia 1812 r. uiścił.

¹³⁴ Na kwotę tę składają się koszty dokumentów Muschke Michaelis, Juliane Michaelis i wdowy Meyer (3 x 1 talar 6 groszy = 3 talary 18 groszy) pomniejszone o opłaty stemplowe w wysokości 8 groszy, którymi ostatecznie obciążono wdowę Meyer, RS WP, 10622, s. 80.

¹³⁵ W zestawieniu uiszczonych opłat z 22 maja 1813 r. powód zwolnienia z opłaty określono następująco: *da beide notorisch arm sind*, AmS, 968, s. 74.

¹³⁶ RS WP, 10622, s. 80.

¹³⁷ Ibidem, s. 75–76.

¹³⁸ Ibidem, s. 77–78.

¹³⁹ Prośba z 11 II, decyzja z 17 II 1813 r., ibidem, s. 45 i 46.

¹⁴⁰ Ibidem, s. 108 i 109.

wdowy Bernd (1 talar 16 groszy)¹⁴¹ i Henrietty Hirsch. Z opłat został zwolniony wnuk wdowy Levin, Michael Wulff¹⁴². Opłata za dokument wdowy Bendix Levin w wysokości 1 talara 16 groszy została umorzona¹⁴³. W imieniu niepełnoletniej Hanne Hilmar (najmłodszej z rodzeństwa o pierwotnym nazwisku Hirsch) z prośbą o zwolnienie z opłat z powodu jej ubóstwa wystąpił M. Brelow, jej prawny opiekun¹⁴⁴. Zrazu Rejencja nie wyraziła na to zgody¹⁴⁵, ale później, w sierpniu 1814 r., poleciła ograniczyć należność za dokument do opłaty stemplowej (8 groszy), zaś pozostałą część opłaty w wysokości 22 groszy umorzyć¹⁴⁶. Takie same koszty na rzecz Rejencji poniósł Joseph Amuel (por. wyżej).

ANEKS

Tworzący aneks spis Żydów naturalizowanych na podstawie edyktu emancypacyjnego z 1812 r. w Stargardzie obejmuje 184 osoby. Jest to o dwie osoby więcej niż liczba osób, których dotyczyło 78 dokumentów naturalizacyjnych dla żydowskich mieszkańców Stargardu, wydanych w latach 1812–1815. Te dwie dodatkowe osoby to dwójka z rodzeństwa Hirsch, Julius i Ulrike, która nie otrzymała dokumentów naturalizacyjnych: Ulrike z przyczyn naturalnych (zmarła w 1813 r. w Gorzowie, por. wyżej), zaś o dalszych losach Juliusa nie ma w wykorzystanym materiale źródłowym informacji późniejszych niż 15 września 1813 roku¹⁴⁷. Ze względu jednak na to, że lista rejencyjna z października 1812 r. obejmowała wszystkie osoby pochodzenia żydowskiego zamieszkałe w Stargardzie dnia 24 marca 1812 r., które niekoniecznie musiały otrzymać obywatelstwo pruskie, a więc w sensie statystycznym obejmującym większą liczbę osób niż spis z „Amts-Blattu” z 1816 r., zdecydowano się umieścić rodzeństwo Juliusa i Ulrike Hirsch w spisie. Stąd też spis tworzący aneks jest kombinacją wykazu Żydów zamieszkałych 24 marca 1812 r. w Stargardzie i wykazu Żydów, które w mieście tym do końca 1815 r. uzyskały obywatelstwo pruskie.

¹⁴¹ Ibidem, s. 108 i 111.

¹⁴² Polecenie Rejencji z 21 VI 1814 r., ibidem, s. 123.

¹⁴³ Polecenie Rejencji z 21 VI 1814 r., ibidem, s. 123. Początkowo, w maju 1814 r., Dyrekcja Policji w Stargardzie proponowała obciążyć ją połową kosztów, ibidem, s. 121.

¹⁴⁴ Prośba wpłynęła 16 maja 1814 r. po złożeniu przez niego oświadczenia o przyjęciu stałego nazwiska przez jego podopieczną została w momencie składania, ibidem, s. 114.

¹⁴⁵ Ibidem, s. 116.

¹⁴⁶ Ibidem, s. 131.

¹⁴⁷ Ibidem, s. 48. Z uwagi na miejsce zamieszkania w dniu 24 marca 1812 r. powinien on uzyskać dokument naturalizacyjny w Stargardzie. Zniknięcie sprawy Juliusa z akt można interpretować dwojako: 1. poległ w czasie tzw. wojny wyzwolenczej; 2. opuścił granice Prus. Obydwie okoliczności czyniły konieczność otrzymania dokumentu naturalizacyjnego bezprzedmiotową. Istnieje też i inna możliwość: złożenie kolejnego oświadczenia naturalizacyjnego na terenie innej prowincji.

Aneks

ŻYDZI NATURALIZOWANI W STARGARDZIE NA PODSTAWIE EDYKTU Z 11 MARCA 1812 R.

Podstawa źródłowa:

1. *Verzeichniss von den am 24ten Maerz 1812 auf den Grund einer legalen Erlaubniss zu Stargard in Pommern wohnhaften Juden-Familien* APS, RS WP, 10622, s. 4–28 (dalej cyt. L);

2. APS, AmS, 968. Znajduje się tu 51 protokołów oświadczeń dotyczących przyjęcia stałego nazwiska i zobowiązania do przestrzegania postanowień edyktu z 11 marca 1812 r., złożonych przez głowy rodzin w imieniu swoim oraz 5 innych osób uznanych za głowy rodzin. Razem daje to 56 osób. Protokoły oświadczeń pozostałych 23 osób będących głowami rodzin nie zachowały się. Dalej cyt.: P – w pukcie 11 rekordu; APS, AmS, 968 – w punkcie 13 rekordu.

3. *Spis General-Verzeichniß der am 24sten März 1812 in der Provinz Pommern ansäßig gewesenen jüdischen Familien, welche zu Königl. Preußischen Staats-Bürgern angenommen sind. Nach den einzelnen Kreisen und Städten geordnet* (dalej Spis I).

4. *Spis Fortsetzung des General-Verzeichniß der am 24sten März 1812 in der Provinz Pommern ansäßig gewesenen jüdischen Familien, welche zu Königl. Preußischen Staats-Bürgern angenommen sind. Nach dem Alphabet geordnet* (dalej Spis II).

Nr 3 i 4 stanowią załącznik do nr 1 „Amts-Blatt der Königlichen Regierung von Pommern” z 7 stycznia 1816 r.

Informacje z tabelarycznej listy rejencyjnej i akt magistratu przełożone zostały na opisy odnoszące się do jednej osoby, zbudowane wg następującego schematu:

1. Numer kolejny ze spisu oryginalnego, rejencyjnego (patrz wyżej p. 1);
2. Numer rodziny ze spisu oryginalnego, rejencyjnego (patrz wyżej p. 1);
3. Imiona dotychczasowe i źródło utrzymania;
4. Data i miejsce urodzenia (tak zinterpretowane zostało używane w materiale źródłowym wyrażenie *gebürtig*);
5. Rodzaj i data wydania dokumentu, na podstawie którego dana osoba przebywa w Prusach;
6. Miejsce zamieszkania i od kiedy;
7. Współmałżonek, a w przypadku dzieci imiona ojca i matki oraz (w nawiasie) numer odpowiadającego im rekordu;
8. Data zawarcia związku małżeńskiego;
9. Liczba dzieci;
10. Nazwisko przyjęte;
11. Data złożenia oświadczenia odnośnie do nazwiska wraz ze źródłem: (P) – protokół; (L) – lista rejencyjna;
12. Uwagi, np. numery rekordów innych osób z wykazu, spokrewnionych z daną osobą, np. rodzeństwo;
13. Źródła informacji. W punkcie tym nie jest wymieniana lista rejencyjna (patrz

wyżej p. 1), ponieważ miejsce znajdowania się na niej osoby z konkretnego rekordu podane zostało w jego punkcie 1 i 2.

Każdy rekord otrzymał numer porządkowy (wytluszczony).

Źródło utrzymania i miejsce urodzenia zaczerpnięto z protokołów złożenia oświadczenia o przyjęciu stałego nazwiska, znajdujących się w materiale źródłowym (APS, AmS, 968).

W przypadku dzieci nie podano miejsc urodzenia, nawet gdy w oświadczeniu o przyjęciu nazwiska podano, że ich rodzice mieszkają w jakiejś miejscowości nieprzerwanie od swego urodzenia. Nawet w takiej sytuacji możliwe jest inne miejsce urodzenia niż miejsce stałego zamieszkania rodziców.

Za wiek osób przyjęto liczbę lat skończonych. Urzędnicy sporządzający listę zasadę tę stosowali niekonsekwentnie. Jeśli wiek obliczony przez nich odbiega od niej (nawet w niewielkim zakresie), sygnalizowane jest to stosownym przypisem.

Pisownię nazwisk przyjęto w formie występującej:

- w przypadku nazwisk dotychczasowych – na liście rejencyjnej i w aktach magistratu;
- w przypadku nazwisk przyjętych – w spisach I i II. W przypadku rozbieżności pomiędzy nimi za formę wiodącą przyjętą występującą w spisie I.

W obydwu przypadkach różnice w pisowni występujące w obydwu kategoriach źródeł są sygnalizowane stosownym przypisem.

Dzieci wpisane zostały na listę rejencyjną w kolejności odpowiadającej wiekowi: od najstarszych do najmłodszych. W kolejności nie odpowiadającej chronologii urodzin wpisane zostały na listę następujące osoby:

- bracia Liepmann i Hirsch Mossner (nr 25 i 26);
- rodzeństwo Hirsch: Julius, Ulrike, Johanne i Hanne (nr 120, 121, 122 i 123);
- dzieci Joachima Mosesa (nr 143, 144, 145, 146, 147).

Spis tworzący aneks zaopatrzony został w trzy indeksy: 1. imion i nazwisk dotychczasowych; 2. zadeklarowanych nazwisk stałych; 3. geograficzny.

[1.]

1. 1
2. 1
3. Salomon Abraham, handlarz skórkami futrzanymi (*Handel mit rohen Fellen*)
4. 12.05.1753 Stargard
5. Koncesja, Berlin, 4.09.1764
6. Od 1753
7. –
8. –
9. –
10. **Abraham**, Salomon
11. 9.09.1812 (P)
12. –
13. APS, AmS, 968, s. 9; *Spis I* 491; *Spis II* 17

[2.]

1. 2
2. 2
3. Aron Meyer, handlarz skórkami futrzanymi (*Handel mit rohen Fellen*)
4. 5.10.1767¹ Stargard
5. Koncesja, Berlin, 30.10.1798
6. Od 1767
7. Bune Bendix (nr 3)
8. 30.10.1798
9. –
10. **Heymann**, Aron
11. 9.09.1812
12. –
13. APS, AmS, 968, s. 9–9v; *Spis I* 492; *Spis II* 222

[3.]

1. 3
2. 2
3. Bune Bendix
4. 25.12.1760 Stargard
5. –
6. –
7. Aron Meyer (nr 2)
8. 30.10.1798
9. –
10. **Heymann**
11. 9.09.1812
12. –

¹. Nie zgadza się to z wiekiem podanym w protokole oświadczenia odnośnie do przyjęcia nazwiska (dalej tylko „w protokole”), gdzie podano, że ma ona 45 lat, APS, AmS, 968, s. 9.

13. APS, AmS, 968, s. 9–9v

[4.]

1. 4
2. 3
3. Meyer Joachim, handlarz skórkami futrzanymi (*Handel mit rohen Fellen*)
4. 11.05.1769 Stargard
5. Koncesja, Berlin, 30.10.1798
6. Od 1769
7. –
8. –
9. –
10. **Heymann**, Meyer
11. 9.09.1812 (P)
12. –
13. AmS, 968, s. 9v; *Spis I* 493; *Spis II* 223

[5.]

1. 5
2. 4
3. Berend Isaac, handlarz towarami fabrycznymi (*Handel mit Fabriken Waaren*)
4. 28.09.1762² Sławno (*Schlawe*)
5. Koncesja, Berlin, 6.06.1793
6. Od 19 lat
7. Perle Hirsch (nr 6)
8. 8.08.1793
9. 4 (nr. 7, 8, 9, 10)
10. **Isaac**, Berend
11. 9.09.1812 (P)
12. –
13. AmS, 968, s. 9v–10; *Spis I* 494; *Spis II* 311

[6.]

1. 6
2. 4
3. Perle Hirsch
4. 18.02.1766 Stargard
5. –
6. –
7. Berend Isaac (nr 5)
8. 8.08.1793
9. 4 (nr. 7, 8, 9, 10)
10. **Isaac**

² Nie zgadza się to z wiekiem podanym w protokole, gdzie podano, że ma on 50 lat, APS, AmS, 968, s. 9v.

11. 9.09.1812 (P)
12. Rodzice: Hirsch David (†) i Ester Samson (nr 11)
13. AmS, 968, s. 9v–10

[7.]

1. 7
2. 4
3. Hanne (Hanna)
4. 9.08.1794
5. –
6. –
7. Berend Isaac (nr 5) i Perle Hirsch (nr 6)
8. –
9. –
10. **Isaac**
11. 9.09.1812 (P)
12. Rodzeństwo: nr 8, 9 i 10
13. AmS, 968, s. 9v–10

[8.]

1. 8
2. 4
3. Friedericke
4. 27.04.1796
5. –
6. –
7. Berend Isaac (nr 5) i Perle Hirsch (nr 6)
8. –
9. –
10. **Isaac**
11. 9.09.1812 (P)
12. Rodzeństwo: nr 7, 9 i 10
13. AmS, 968, s. 9v–10

[9.]

1. 9
2. 4
3. Lina
4. 24.10.1797³
5. –
6. –
7. Berend Isaac (nr 5) i Perle Hirsch (nr 6)
8. –
9. –

³ Nie zgadza się to z wiekiem podanym w protokole, gdzie podano, że ma ona 15 lat, APS, AmS, 968, s. 10.

10. **Isaac**
11. 9.09.1812 (P)
12. Rodzeństwo: nr 7, 8, i 10
13. AmS, 968, s. 9v–10

[10.]

1. 10
2. 4
3. Berend Itzig
4. 6.02.1800
5. –
6. –
7. Berend Isaac (nr 5) i Perle Hirsch (nr 6)
8. –
9. –
10. **Isaac**
11. 9.09.1812 (P)
12. Rodzeństwo: nr 7, 8 i 9
13. AmS, 968, s. 9v–10

[11.]

1. 11
2. 5
3. Ester Samson, wdowa po Hirsch David
4. 7.09.1747 Stargard
5. Koncesja, Berlin, 5.12.1762
6. Od 1747
7. Hirsch David, † ok. 1800
8. Przed 18.02.1766
9. [Perle Hirsch (nr 6)]⁴
10. **David**⁵
11. 9.09.1812⁶ (P)
12. –
13. AmS, 968, s. 10; *Spis I* 495; *Spis II* 160

[12]

1. 12
2. 6
3. Güttel (Gittel⁷) Salomon, wdowa po Salomon Hirsch Kohn/Cohn, handlarzka starzyzną (*Trödelhandel*)

⁴ Źródła potwierdzają fakt posiadania przez Ester Samson tylko jednej córki, Perle Hirsch, APS, AmS, 968, s. 10. Nie jest jednak wykluczone, że mogła ona posiadać więcej dzieci.

⁵ Tak w RS WP, 10622, s. 30 i 41 oraz w obydwu spisach z 1816 r., natomiast w protokole, AmS, 968, s. 10, podano, że przyjęte nazwisko to Hirsch David.

⁶ Złożył je w jej imieniu zięć, Berend Isaac, AmS, 968, s. 10.

⁷ Tak na liście, RS WP, 10622, s. 5.

4. 27.07.1747⁸ Stargard
5. Koncesja, Berlin, 15.02.1776
6. Od 1747
7. Salomon Hirsch Kohn/Cohn, † koniec 1811 lub początek 1812
8. Przed 20.07.1777
9. 2 (nr. 13, 14)
10. **Cohn**⁹
11. 9.09.1812 (P)
12. –
13. AmS, 968, s. 10–10v; *Spis I* 496; *Spis II* 139

[13]

1. 13
2. 6
3. Bune
4. 20.07.1777¹⁰ Stargard
5. –
6. –
7. Salomon Hirsch Kohn/Cohn († koniec 1811 lub początek 1812) i Güttele (Gittel) Salomon (nr 12)
8. –
9. –
10. **Cohn**
11. 9.09.1812 (P)
12. –
13. AmS, 968, s. 10–10v

[14]

1. 14
2. 6
3. Frommet
4. 10.06.1779¹¹
5. –
6. –
7. Salomon Hirsch Kohn/Cohn († koniec 1811 lub początek 1812) i Güttele (Gittel) Salomon (nr 12)
8. –
9. –
10. **Cohn**
11. 9.09.1812 (P)
12. –
13. AmS, 968, s. 10–10v

⁸ Nie zgadza się to z wiekiem podanym w protokole, gdzie napisano, że ma ona 51 lat, AmS, 968, s. 10.

⁹ Na liście i w protokole forma Kohn, odpowiednio RS WP, 10622, s. 6, i AmS, 968, s. 10-10v.

¹⁰ Nie zgadza się to z wiekiem podanym w protokole, gdzie napisano, że ma ona 23 lata, AmS, 968, s. 10v.

¹¹ Nie zgadza się to z wiekiem podanym w protokole, gdzie napisano, że ma ona 21 lat, AmS, 968, s. 10v.

[15]

1. 15
2. 7
3. Mendel Joseph, drobny handlarz towarami pasmanteryjnymi (*kleiner Handel mit kurzen Waaren*)
4. 27.07.1747¹² Stargard
5. Koncesja, Berlin, 20.01.1773
6. Od 1747
7. Vogel Samson (nr 16)
8. 10.02.1773
9. [*Pflegesohn* David Hirsch (nr 17)]
10. **Joseph**, Mendel
11. 9.09.1812 (P)
12. –
13. AmS, 968, s. 10v; *Spis I* 497; *Spis II* 304

[16]

1. 16
2. 7
3. Vogel Samson
4. 25.02.1748¹³ Stargard
5. –
6. –
7. Mendel Joseph (nr 15)
8. 10.02.1773
9. –
10. **Joseph**
11. 9.09.1812 (P)
12. –
13. AmS, 968, s. 10v

[17]

1. 17
2. 8
3. David Hirsch
4. 15.07.1780 Stargard
5. ?
6. Od 1780
7. Mendel Joseph, *Pflegevater* (nr 15)
8. –
9. –
10. **Hirsch**, David¹⁴

¹² Nie zgadza się to z wiekiem podanym w protokole, gdzie napisano, że ma on 66 lat, AmS, 968, s. 10v.

¹³ Nie zgadza się to z wiekiem podanym w protokole, gdzie napisano, że ma ona 65 lat, APS, AmS, 968, s. 10v.

¹⁴ W protokole podano, że przyjęte nazwisko to David Hirsch, APS, AmS, 968, s. 11.

11. 9.09.1812 (P)
12. –
13. AmS, 968, s. 11; *Spis I* 498; *Spis II* 240

[18]

1. 18
2. 9
3. Hirsch Henoch, handlarz starzyzną i inne zajęcia dozwolone Żydom (*Trödelhandel und andere den Juden erlaubte Geschäfte*)
4. 12.03.1754¹⁵ Stargard
5. Koncesja, Berlin, 3.11.1791
6. Od 1754
7. Ester Falk (nr 19)
8. 4.12.1791
9. 2 (nr. 20, 21)
10. **Henoch**, Hirsch
11. 9.09.1812 (P)
12. –
13. AmS, 968, s. 12–13, 14; *Spis I* 499; *Spis II* 209

[19]

1. 19
2. 9
3. Ester Falk
4. 13.04.1766¹⁶ Dębno Lubuskie (*Neudamm*)
5. –
6. –
7. Hirsch Henoch (nr 18)
8. 4.12.1791
9. 2 (nr. 20, 21)
10. **Henoch**
11. 9.09.1812 (P)
12. –
13. AmS, 968, s. 14

[20]

1. 20
2. 9
3. Röse
4. 27.12.1791¹⁷
5. –
6. –
7. Hirsch Henoch (nr 18) i Ester Falk (nr 19)

¹⁵ Nie zgadza się to z wiekiem podanym w protokole, gdzie napisano, że ma on 56 lat, AmS, 968, s. 14.

¹⁶ Nie zgadza się to z wiekiem podanym w protokole, gdzie napisano, że ma ona 44 lata, AmS, 968, s. 14.

¹⁷ Nie zgadza się to z wiekiem podanym w protokole, gdzie napisano, że ma ona 19 lat, AmS, 968, s. 10v.

8. –
9. –
10. **Henoch**
11. 9.09.1812 (P)
12. **Rodzeństwo: nr 21**
13. **AmS, 968, s. 14**

[21]

1. 21
2. 9
3. Michael
4. 16.11.1794
5. –
6. Przebywa za granicą
7. Hirsch Henoch (nr 18) i Ester Falk (nr 19)
8. –
9. –
10. **Henoch**
11. 9.09.1812 (P)
12. **Rodzeństwo: nr 20**
13. **AmS, 968, s. 14**

[22]

1. 22
2. 10
3. Abraham Jacob Moses, kupiec (*Kaufmann*)
4. 2.06.1754¹⁸ Berlin
5. List ochronny (*Schutzbrief*), Berlin, 26.12.1786
6. Od 30 lat
7. Ester Salomon (nr 23)
8. 12.06.1776
9. 3 (nr. 24, 25, 26)
10. **Moßner**¹⁹, Abraham
11. 9.09.1812 (P)
12. –
13. **AmS, 968, s. 14–14v; Spis I 500, Spis II 500**

[23]

1. 23
2. 10
3. Ester Salomon
4. 21.02.1762 Stargard
5. –

¹⁸ Nie zgadza się to z wiekiem podanym w protokole, gdzie napisano, że ma on 60 lat, AmS, 968, s. 14.

¹⁹ Na liście i w protokole forma Mossner, odpowiednio RS WP, 10622, s. 6, i AmS, 968, s. 14v.

6. –
7. Abraham Jacob Moses (nr 22)
8. 12.06.1776
9. 3 (nr. 24, 25, 26)
10. **Moßner**
11. 9.09.1812 (P)
12. –
13. AmS, 968, s. 14–14v

[24]

1. 24
2. 10
3. Salomon
4. 19.10.1784²⁰
5. –
6. –
7. Abraham Jacob Moses (nr 22) i Ester Salomon (nr 23)
8. –
9. –
10. **Moßner**
11. 9.09.1812 (P)
12. Rodzeństwo: nr 25 i 26
13. AmS, 968, s. 14–14v

[25]

1. 25
2. 10
3. Liepmann
4. 21.05.1799
5. –
6. –
7. Abraham Jacob Moses (nr 22) i Ester Salomon (nr 23)
8. –
9. –
10. **Moßner**
11. 9.09.1812 (P)
12. Rodzeństwo: nr 24 i 26
13. AmS, 968, s. 14–14v

[26]

1. 26
2. 10
3. Hirsch

²⁰ Nie zgadza się to z wiekiem podanym w protokole, gdzie napisano, że ma on 28 lat, AmS, 968, s. 14v.

4. 12.06.1796²¹
5. –
6. W Berlinie *in Condition*
7. Abraham Jacob Moses (nr 22) i Ester Salomon (nr 23)
8. –
9. –
10. **Moßner**
11. 9.09.1812 (P)
12. **Rodzeństwo: nr 24 i 25**
13. **AmS, 968, s. 14–14v**

[27]

1. 27
2. 11
3. Wulf Elias, handlarz starymi ubraniami (*Handel mit alten Kleidern*)
4. 6.08.1741²² Stargard
5. Koncesja, Berlin, 30.01.1794
6. Od 1741
7. Ester Hirsch (nr 28)
8. 18.09.1794
9. 2 (nr. 29, 30) i *Pflegetochter* (nr 31)
10. **Wulf**²³, Elias
11. 9.09.1812 (P)
12. –
13. **AmS, 968, s. 14v–15; Spis I 501; Spis II 639**

[28]

1. 28
2. 11
3. Ester Hirsch
4. 3.08.1767²⁴ Stargard
5. –
6. –
7. Wulf Elias (nr 27)
8. 18.09.1794
9. 2 (nr. 29, 30) i *Pflegetochter* (nr 31)
10. **Wulf**
11. 9.09.1812 (P)
12. –
13. **AmS, 968, s. 14v–15**

²¹ Nie zgadza się to z wiekiem podanym w protokole, gdzie napisano, że liczy on sobie 17 lat i pół roku, AmS, 968, s. 14v.

²² Nie zgadza się to z wiekiem podanym w protokole, gdzie napisano, że ma on 72 lata, AmS, 968, s. 14v.

²³ W protokole, APS, AmS, 968, s. 15, i w aktach rejencyjnych, RS WP, 10622, s. 6 i 32, forma Wulff.

²⁴ Nie zgadza się to z wiekiem podanym w protokole, gdzie napisano, że ma ona 42 lata, AmS, 968, s. 14v.

[29]

1. 29
2. 11
3. Hirsch
4. 16.04.1799²⁵
5. –
6. –
7. Wulf Elias (nr 27) i Ester Hirsch (nr 28)
8. –
9. –
10. **Wulf**
11. 9.09.1812 (P)
12. Rodzeństwo: nr 30.
13. AmS, 968, s. 14v–15

[30]

1. 30
2. 11
3. Elias
4. 4.02.1803
5. –
6. –
7. Wulf Elias (nr 27) i Ester Hirsch (nr 28)
8. –
9. –
10. **Wulf**
11. 9.09.1812 (P)
12. Rodzeństwo: nr 29
13. AmS, 968, s. 14v–15

[31]

1. 31
2. 12
3. Hanne Gottschalk
4. 16.05.1796
5. Koncesja, Berlin, 8.07.1795
6. Od 1796
7. Wulf Elias (nr 27), opiekun (*Pflegevater*)
8. –
9. –
10. **Gottschalck**²⁶
11. 11.09.1812
12. –

²⁵ Nie zgadza się to z wiekiem podanym w protokole, gdzie napisano, że ma on 14 lat, APS, AmS, 968, s. 15.

²⁶ Na liście forma Gottschalk, RS WP, 10622, s. 6.

13. *Spis I* 502; *Spis II* 197

[32]

1. 32
2. 13
3. Levin²⁷ Lazarus, kupiec (*Kaufmann*)
4. 2.07.1773 Nowe Miasto n. Wartą (?) (*Neustadt a. W. in Pohlen*)
5. Koncesja, 2.01.1805
6. Od 7 lat
7. Mirle Pincus (nr 33)
8. 28.03.1805
9. 3 (nr. 34, 35, 36)
10. **Leib**²⁸, Lazarus
11. 9.09.1812 (P)
12. –
13. AmS, 968, s. 15–15v; *Spis I* 503; *Spis II* 342

[33]

1. 33
2. 13
3. Mirle Pincus
4. 14.07.1775 Stargard
5. –
6. –
7. Levin Lazarus (nr 32)
8. 28.03.1805
9. 3 (nr. 34, 35, 36)
10. **Leib**
11. 9.09.1812 (P)
12. –
13. AmS, 968, s. 15–15v

[34]

1. 34
2. 13
3. Mariane
4. 28.12.1805
5. –
6. –
7. Levin Lazarus (nr 32) i Mirle Pincus (nr 33)
8. –
9. –
10. **Leib**

²⁷ Na liście i w protokole forma Lewin, odpowiednio RS WP, 10622, s. 9 i AmS, 968, s. 15.

²⁸ W aktach rejencyjnych, RS WP, 10622, s. 10 i 42 i w protokole, AmS, 968, s. 15–15v, forma Laib.

11. 9.09.1812 (P)
12. Rodzeństwo: 35 i 36
13. AmS, 968, s. 15–15v

[35]

1. 35
2. 13
3. Pincus
4. 17.11.1807
5. –
6. –
7. Levin Lazarus (nr 32) i Mirle Pincus (nr 33)
8. –
9. –
10. **Leib**
11. 9.09.1812 (P)
12. Rodzeństwo: 34 i 36
13. AmS, 968, s. 15–15v

[36]

1. 36
2. 13
3. Riecke
4. 9.04.1810
5. –
6. –
7. Levin Lazarus (nr 32) i Mirle Pincus (nr 33)
8. –
9. –
10. **Leib**
11. 9.09.1812 (P)
12. Rodzeństwo: 34 i 35
13. AmS, 968, s. 15–15v

[37]

1. 37
2. 14
3. Fabian Samuel Hirsch, drobny handlarz (*kleiner Handel*)
4. 10.04.1774 Stargard
5. Koncesja, Stargard, 14.11.1811
6. Od 1774
7. Rahel Moses (nr 38)
8. 12.03.1812
9. –
10. **Hirsch**, Fabian Samuel
11. 9.09.1812 (P)

12. –
13. AmS, 968, s. 15v; *Spis I* 504; *Spis II* 241

[38]

1. 38
2. 14
3. Rahel Moses
4. 16.01.1785²⁹ Ośno Lubuskie (*Drossen*)
5. Koncesja, Stargard, 14.11.1811
6. Od 1774
7. Fabian Samuel Hirsch (nr 37)
8. 12.03.1812
9. –
10. **Hirsch**
11. 9.09.1812 (P)
12. –
13. AmS, 968, s. 15v

[39]

1. 39
2. 15
3. Veit Levin³⁰ Joseph, kupiec (*Kauf-mann*)
4. 3.09.1789 Stargard
5. Koncesja, Stargard, 29.03.1811
6. Od 1789
7. Ziemchen Leyser (nr 40)
8. 12.05.1811
9. 1 (nr 41)
10. **Veit**³¹, Lewin Joseph
11. 9.09.1812 (P)
12. –
13. AmS, 968, s. 15v–16; *Spis I* 505; *Spis II* 620

[40]

1. 40
2. 15
3. Ziemchen Leyser
4. 27.02.1786 Stargard
5. –
6. –
7. Veit Levin Joseph (nr 39)

²⁹ Nie zgadza się to z wiekiem podanym w protokole, gdzie napisano, że ma ona 26 lat, AmS, 968, s. 15v.

³⁰ Na liście, w protokole i w *Spisie I* forma Lewin, odpowiednio RS WP, 10622, s. 9, AmS, 968, s. 15v–16 oraz *Spis I*, s. XVII.

³¹ W aktach rejencyjnych, w protokole oraz w *Spisie I* forma Veit, odpowiednio RS WP, 10622, s. 10 i 42, AmS, 968, s. 16, oraz *Spis I*, s. XVII. W *Spisie II* forma Veith, s. XXII.

8. 12.05.1811
9. 1 (nr 41)
10. **Veit**
11. 9.09.1812 (P)
12. –
13. AmS, 968, s. 15–16v

[41]

1. 41
2. 15
3. Leyser
4. 18.01.1812
5. –
6. –
7. Veit Levin Joseph (nr 39) i Ziemchen Leyser (nr 40)
8. –
9. –
10. **Veit**
11. 9.09.1812 (P)
12. –
13. AmS, 968, s. 15–16v

[42]

1. 42
2. 16
3. Abraham Michael, handlarz skórkami futrzanymi (*Fellhandel*)
4. 12.03.1768 Stargard
5. Koncesja, Stargard, 3.10.1810
6. Od 1768³²
7. Eidel Hirsch (nr 43)
8. 12.12.1810
9. –
10. **Michaelis**, Abraham
11. 9.09.1812 (P)
12. **Rodzeństwo: nr. 44, 45 (?)**
13. AmS, 968, s. 16–16v; *Spis I* 506; *Spis II* 473

[43]

1. 43
2. 16
3. Eidel Hirsch
4. 9.04.1778 Stargard
5. –
6. –

³² Do protokołu podał, że mieszka w Stargardzie od 2 lat, AmS, 968, s. 16.

7. Abraham Michael (nr 42)
8. 12.12.1810
9. –
10. **Michaelis**
11. 9.09.1812 (P)
12. –
13. AmS, 968, s. 16–16v

[44]

1. 44
2. 17
3. Muschke Michael ()
4. 16.03.1765³³
5. –
6. Od 1765
7. –
8. –
9. –
10. **Michaelis**
11. 9.09.1812 (P)
12. Rodzeństwo: nr. 42, 45 (?)
13. AmS, 968, s. 16v; *Spis I* 507; *Spis II* 474

[45]

1. 45
2. 18
3. Meyer Michael, handlarz skórkami futrzanymi (*Fellhandel*)
4. 16.06.1762 Stargard
5. Koncesja, Berlin, 22.01.1761
6. Od 1762
7. –
8. –
9. –
10. **Michaelis**, Meyer
11. 9.09.1812 (P)
12. Rodzeństwo (?): nr. 42, 44
13. AmS, 968, s. 16v; *Spis I* 508; *Spis II* 475

[46]

1. 46
2. 19
3. Beyle Mann z d. Gottschalk, wdowa
4. 12.06.1714³⁴

³³ Nie zgadza się to z wiekiem podanym w protokole, gdzie napisano, że ma ona 46 lat, AmS, 968, s. 16v.

³⁴ Nie zgadza się to z wiekiem podanym w protokole, gdzie napisano, że ma ona 99 lat, APS, AmS, 968, s. 17.

5. Koncesja, Berlin, 3.01.1754
6. Od 1714
7. –
8. –
9. 1 (nr 47)
10. **Pincus**
11. 9.09.1812 (P)
12. –
13. AmS, 968, s. 16v–17; *Spis I* 509; *Spis II* 520

[47]

1. 47
2. 20
3. Mann Pincus
4. 11.03.1759
5. –
6. Od 1759
7. Matka: Beyle Mann z d. Gottschalk (nr 46)
8. –
- 9.
10. **Pincus**, Mann
11. 9.09.1812 (P)
12. –
13. AmS, 968, s. 16v–17; *Spis I* 510; *Spis II* 521

[48]

1. 48
2. 21
3. Wolf³⁵ Moses, makler (*Mäkler*)
4. 20.02.1784³⁶ Stargard
5. Koncesja, Stargard, 1.03.1811
6. 1784³⁷
7. Bette Levin (nr 49)
8. 4.12.1811
9. –
10. **Levin**³⁸, Moses
11. 9.09.1812 (P)
12. –
13. AmS, 968, s. 17v; *Spis I* 511; *Spis II* 363

³⁵ W aktach rejencyjnych i w protokole forma Wolff, odpowiednio RS WP, 10622, s. 10 i 42, i AmS, 968, s. 16.

³⁶ Nie zgadza się to z wiekiem podanym w protokole, gdzie napisano, że ma on 27 lat, AmS, 968, s. 17.

³⁷ Do protokołu podał, że mieszka w Stargardzie od 1.03.1811 r., AmS, 968, s. 17.

³⁸ W aktach rejencyjnych, w protokole i w *Spisie II* forma Lewin, APS, odpowiednio RS WP, 10622, s. 10 i 42, AmS, 968, s. 15–15v oraz *Spis II*, s. XIV.

[49]

1. 49
2. 21
3. Bette Levin
4. 15.11.1785³⁹ Gorzów Wielkopolski (*Landsberg a. W.*)
5. –
6. –
7. Wolf Moses (nr 48)
8. 4.12.1811
9. –
10. **Levin**
11. 9.09.1812 (P)
12. –
13. AmS, 968, s. 17v

[50]

1. 50
2. 22
3. Wolf⁴⁰ Hirsch, handlarz starzyzną (*Trödelhandel*)
4. 7.05.1764⁴¹ Stargard
5. Koncesja, Berlin, 1.05.1799
6. 1764
7. Frommet Aron (nr 51)
8. 14.10.1799
9. 4 (nr. 52, 53, 54, 55)
10. **Hirsch, Wolff**
11. 9.09.1812 (P)
12. –
13. AmS, 968, s. 17–17v; *Spis I* 512; *Spis II* 242

[51]

1. 51
2. 22
3. Frommet Aron
4. 10.05.1772⁴² Połczyn (*Polzin*)
5. –
6. –
7. Wolf Hirsch (nr 50)
8. 14.10.1799
9. 4 (nr. 52, 53, 54, 55)
10. **Hirsch**

³⁹ Nie zgadza się to z wiekiem podanym w protokole, gdzie napisano, że ma ona 26 lat, AmS, 968, s. 17.

⁴⁰ W aktach rejencyjnych i w protokole forma Wolff, APS, odpowiednio RS WP, 10622, s. 10 i 42, oraz AmS, 968, s. 16.

⁴¹ Nie zgadza się to z wiekiem podanym w protokole, gdzie napisano, że ma on 50 lat, AmS, 968, s. 17.

⁴² Nie zgadza się to z wiekiem podanym w protokole, gdzie napisano, że ma ona 42 lata, AmS, 968, s. 17v.

11. 9.09.1812 (P)
12. –
13. AmS, 968, s. 17–17v

[52]

1. 52
2. 22
3. Wulff⁴³
4. 1.08.1800
5. –
6. –
7. Wolf Hirsch (nr 50) i Frommet Aron (nr 51)
8. –
9. –
10. **Hirsch**
11. 9.09.1812 (P)
12. Rodzeństwo: nr 53 (bliźniak), 54, 55
13. AmS, 968, s. 17–17v

[53]

1. 53
2. 22
3. Edeline
4. 1.08.1800
5. –
6. –
7. Wolf Hirsch (nr 50) i Frommet Aron (nr 51)
8. –
9. –
10. **Hirsch**
11. 9.09.1812 (P)
12. Rodzeństwo: nr 52 (bliźniak), 54, 55
13. AmS, 968, s. 17–17v

[54]

1. 54
2. 22
3. Abel
4. 15.11.1802⁴⁴
5. –
6. –
7. Wolf Hirsch (nr 50) i Frommet Aron (nr 51)
8. –

⁴³ Lista podaje imię w formie Wolff, APS, RS WP, 10622, s. 9, natomiast w protokole zapisano je w formie Wulff, APS, AmS, 968, s. 17v.

⁴⁴ Nie zgadza się to z wiekiem podanym w protokole, gdzie napisano, że ma on 11 lat, AmS, 968, s. 17v.

9. –
10. **Hirsch**
11. 9.09.1812 (P)
12. Rodzeństwo: nr 52, 53, 55
13. AmS, 968, s. 17–17v

[55]

1. 55
2. 22
3. Joseph
4. 16.06.1803⁴⁵
5. –
6. –
7. Wolf Hirsch (nr 50) i Frommet Aron (nr 51)
8. –
9. –
10. **Hirsch**
11. 9.09.1812 (P)
12. Rodzeństwo: nr 52, 53, 54
13. AmS, 968, s. 17–17v

[56]

1. 56
2. 23
3. Samuel Levin⁴⁶, rentier (*ohne eine eigene Wirtschaft etablirt zu haben, lebe von meinem Vermögen*)
4. 14.08.1789 Stargard
5. –
6. –
7. *Stiefvater Wolff Hirsch, Schutzjude* (nr 50)
8. –
9. –
10. **Levin**⁴⁷, Samuel
11. 9.09.1812 (P)
12. Rodzeństwo: nr. 57, 58.
13. AmS, 968, s. 21v–22; *Spis I* 513; *Spis II* 364

[57]

1. 57
2. 24

⁴⁵ Nie zgadza się to z wiekiem podanym w protokole, gdzie podano, że ma on 10 lat, AmS, 968, s. 17v.

⁴⁶ W aktach rejencyjnych i w protokole forma Lewin, APS, odpowiednio RS WP, 10622, s. 10 i 42, oraz AmS, 968, s. 16.

⁴⁷ W aktach rejencyjnych, w protokole oraz w *Spisie II* forma Lewin, APS, odpowiednio RS WP, 10622, s. 10 i 42, AmS, 968, s. 16, oraz *Spis II*, s. XIV.

3. Aron Levin⁴⁸, rentier (*lebe von den Zinsen meines ererbten Vermögens*)
4. 7.06.1791⁴⁹ Stargard
5. Koncesja, Berlin, 19.08.1790
6. 1791 (*habe mich immer hier aufgehalten*)
7. *Wolff Hirsch, Stiefvater* (nr 50)
8. –
9. –
10. **Levin**⁵⁰, Aron
11. 9.09.1812 (P)
12. Rodzeństwo: nr. 56, 58.
13. AmS, 968, s. 18v–19; *Spis I* 514; *Spis II* 365

[58]

1. 58
2. 25
3. Pine Levin⁵¹ (♀)
4. 16.02.1793
5. –
6. –
7. *Wolff Hirsch, Stiefvater* (nr 50)
8. –
9. –
10. **Levin**⁵²
11. 9.09.1812 (P)
12. Rodzeństwo: nr. 56, 57.
13. AmS, 968, s. 19; *Spis I* 515; *Spis II* 366

[59]

1. 59
2. 26
3. Itzig Wulf⁵³, handlarz końmi (*Pferdehandel*)
4. 18.01.1750 Stargard
5. Koncesja, Berlin 17.07.1782
6. Od 28 lat
7. Sara David (nr 60)
8. 10.10.1785
9. 2 (nr. 61, 62)

⁴⁸ W aktach rejencyjnych, w protokole oraz w *Spisie II* forma Lewin, APS, odpowiednio RS WP, 10622, s. 10 i 42, AmS, 968, s. 16, oraz *Spis II*, s. XIV.

⁴⁹ Nie zgadza się to z wiekiem podanym w protokole, gdzie napisano, że ma on 22 lata, AmS, 968, s. 18v.

⁵⁰ W aktach rejencyjnych, w protokole oraz w *Spisie II* forma Lewin, odpowiednio RS WP, 10622, s. 10 i 42, AmS, 968, s. 16, oraz *Spis II*, s. XIV.

⁵¹ W aktach rejencyjnych, w protokole oraz w *Spisie II* forma Lewin, odpowiednio RS WP, 10622, s. 10 i 42, AmS, 968, s. 16, oraz *Spis II*, s. XIV.

⁵² W aktach rejencyjnych, w protokole oraz w *Spisie II* forma Lewin, odpowiednio RS WP, 10622, s. 10 i 42, AmS, 968, s. 16, oraz *Spis II*, s. XIV.

⁵³ W aktach rejencyjnych i w protokole forma Wulff, odpowiednio RS WP, 10622, s. 10 i 42, oraz AmS, 968, s. 16.

10. **Itzig**, Wulf
11. 9.09.1812 (P)
12. –
13. AmS, 968, s. 17v–18; *Spis I* 516; *Spis II* 321

[60]

1. 60
2. 26
3. Sara David
4. 9.05.1751⁵⁴ Lipiany (*Lippelne*)
5. –
6. –
7. Itzig Wulf (nr 59)
8. 10.10.1785
9. 2 (nr. 61, 62)
10. **Itzig**
11. 9.09.1812 (P)
12. –
13. AmS, 968, s. 17v–18

[61]

1. 61
2. 26
3. Ely
4. 7.05.1787⁵⁵
5. –
6. –
7. Itzig Wulf (nr 59) i Sara David (nr 60)
8. –
9. –
10. **Itzig**
11. 9.09.1812 (P)
12. Rodzeństwo: nr 62
13. AmS, 968, s. 17v–18

[62]

1. 62
2. 26
3. Rebecca
4. 13.04.1795
5. –
6. –
7. Itzig Wulf (nr 59) i Sara David (nr 60)

⁵⁴ Nie zgadza się to z wiekiem podanym w protokole, gdzie napisano, że ma ona 62 lata, AmS, 968, s. 17v.

⁵⁵ Nie zgadza się to z wiekiem podanym w protokole, gdzie napisano, że ma ona 24 lata, AmS, 968, s. 18.

8. –
9. –
10. **Itzig**
11. 9.09.1812 (P)
12. **Rodzeństwo: nr 61**
13. **AmS, 968, s. 17v–18**

[63]

1. 63
2. 27
3. Levin Baer, kupiec (*Kaufmann*)
4. 10.06.1761 Stargard
5. Koncesja, Berlin, 24.01.1781
6. 1761
7. Tscharne Berend Ephraim (nr 64)
8. 20.05.1781
9. 1 (nr 65)
10. **Levisohn**⁵⁶, Levin Baermann
11. 9.09.1812 (P)
12. –
13. **AmS, 968, s. 18–18v; Spis I 517; Spis II 378**

[64]

1. 64
2. 27
3. Tscharne Bernd Ephraim
4. 5.04.1763 Berlin
5. –
6. –
7. Levin Baer (nr 63)
8. 20.05.1781
9. 1 (nr 65)
10. **Levisohn**
11. 9.09.1812 (P)
12. –
13. **AmS, 968, s. 18–18v**

[65]

1. 65
2. 27
3. Nenne
4. 6.01.1783
5. –
6. –

⁵⁶ W *Spisie II* forma Levinsohn, s. XIV.

7. Levin Baer (nr 63) i Tscharne Bernd Ephraim (nr 64)
8. –
9. –
10. **Levisohn**
11. 9.09.1812 (P)
12. –
13. AmS, 968, s. 18–18v

[66]

1. 66
2. 28
3. Pincus Michael Levy⁵⁷, nauczyciel domowy (*Hauslehrer bei Berend Isa-ac*, nr 5)
4. 15.01.1782⁵⁸ Poznań (*Posen*)
5. –
6. 1 " roku
7. –
8. –
9. –
10. **Lewy**⁵⁹
11. 9.09.1812 (P)
12. –
13. AmS, 968, s. 18v; *Spis I* 518; *Spis II* 360

[67]

1. 67
2. 29
3. Kaye (Chayge) Joachim, wdowa po Samuel Hirsch
4. 12.01.1750⁶⁰ Stargard
5. Koncesja, Berlin, 5.08.1761
6. 1750
7. Samuel Hirsch (†)
8. –
9. 2 (nr 68, 69)
10. **Hirsch**
11. 9.09.1812 (P)
12. –
13. AmS, 968, s. 19–19v; *Spis I* 519; *Spis II* 243

⁵⁷ W aktach rejencyjnych i w protokole forma Lewy, odpowiednio RS WP, 10622, s. 10 i 42, oraz AmS, 968, s. 16.

⁵⁸ Nie zgadza się to z wiekiem podanym w protokole, gdzie napisano, że ma on 23 lata, AmS, 968, s. 18v.

⁵⁹ Taka sama forma w aktach rejencyjnych, w protokole, odpowiednio RS WP, 10622, s. 10 i 42, AmS, 968, s. 16. W *Spisie II* forma Levy, s. XIII.

⁶⁰ Nie zgadza się to z wiekiem podanym w protokole, gdzie napisano, że ma ona 64 lata, AmS, 968, s. 19.

[68]

1. 68
2. 29
3. Wulff Samuel
4. 6.02.1776
5. –
6. –
7. Samuel Hirsch (†) i Kaye (Chayge) Joachim (nr 67)
8. –
9. –
10. **Hirsch**
11. 9.09.1812 (P)
12. Rodzeństwo: nr 69
13. AmS, 968, s. 19–19v

[69]

1. 69
2. 29
3. Joseph Samuel
4. 5.01.1780⁶¹
5. –
6. –
7. Samuel Hirsch (†) i Kaye (Chayge) Joachim (nr 67)
8. –
9. –
10. **Hirsch**
11. 9.09.1812 (P)
12. Rodzeństwo: nr 68
13. AmS, 968, s. 19–19v

[70]

1. 70
2. 30
3. Marcus Abel, kupiec (*Kaufmann*)
4. 9.12.1745 Stargard
5. Koncesja, Berlin, 22.11.1772
6. 1745
7. Roesel Josel (nr 71)
8. 11.02.1789
9. 7 (nr. 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78)
10. **Abel**
11. 10.09.1812 (P)
12. –

⁶¹ Nie zgadza się to z wiekiem podanym w protokole oświadczenia odnośnie do przyjęcia nazwiska, gdzie podano, że ma on 34 lata, APS, AmS, 968, s. 19.

13. AmS, 968, s. 29, 30; *Spis I* 520; *Spis II* 4

[71]

1. 71
2. 30
3. Roesel Josel
4. 6.10.1767
5. –
6. –
7. Marcus Abel (nr 70)
8. 11.02.1789
9. 7 (nr. 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78)
10. **Abel**
11. 10.09.1812 (P)
12. –
13. AmS, 968, s. 30

[72]

1. 72
2. 30
3. Adolf⁶²
4. 12.11.1778⁶³
5. –
6. –
7. Marcus Abel (nr 70) i Roesel Josel (nr 71)
8. –
9. –
10. **Abel**
11. 10.09.1812 (P)
12. Rodzeństwo: nr. 73, 74, 75, 76, 77, 78.
13. AmS, 968, s. 30

[73]

1. 73
2. 30
3. Simon
4. 10.01.1781
5. –
6. –
7. Marcus Abel (nr 70) i Roesel Josel (nr 71)
8. –
9. –

⁶² Na liście imię Adolf wpisane zostało nad przekreślonym imieniem Marcus, RS WP, 10622, s. 13, zaś w protokole podano najpierw, że ma na imię Abel, co następnie poprawiono na Marcus, APS, AmS, 968, s. 30.

⁶³ Nie zgadza się to z wiekiem podanym w protokole oświadczenia odnośnie do przyjęcia nazwiska, gdzie podano, że ma on 34 lata, APS, AmS, 968, s. 30.

10. **Abel**
11. 10.09.1812 (P)
12. Rodzeństwo: nr. 72, 74, 75, 76, 77, 78.
13. AmS, 968, s. 30

[74]

1. 74
2. 30
3. Rosalie
4. 30.06.1790
5. –
6. –
7. Marcus Abel (nr 70) i Roesel Josel (nr 71)
8. –
9. –
10. **Abel**
11. 10.09.1812 (P)
12. Rodzeństwo: nr. 72, 73, 75, 76, 77, 78.
13. AmS, 968, s. 30

[75]

1. 75
2. 30
3. Fanny
4. 10.08.1792
5. –
6. –
7. Marcus Abel (nr 70) i Roesel Josel (nr 71)
8. –
9. –
10. **Abel**
11. 10.09.1812 (P)
12. Rodzeństwo: nr. 72, 73, 74, 76, 77, 78.
13. AmS, 968, s. 30

[76]

1. 76
2. 30
3. Joseph
4. 16.11.1794⁶⁴
5. –
6. –
7. Marcus Abel (nr 70) i Roesel Josel (nr 71)

⁶⁴ Nie zgadza się to z wiekiem podanym w protokole oświadczenia odnośnie do przyjęcia nazwiska, gdzie podano, że ma on 18 lat, APS, AmS, 968, s. 30.

8. –
9. –
10. **Abel**
11. 10.09.1812 (P)
12. Rodzeństwo: nr. 72, 73, 74, 75, 77, 78.
13. AmS, 968, s. 30

[77]

1. 77
2. 30
3. Tobias
4. 14.02.1796
5. –
6. –
7. Marcus Abel (nr 70) i Roesel Josel (nr 71)
8. –
9. –
10. **Abel**
11. 10.09.1812 (P)
12. Rodzeństwo: nr. 72, 73, 74, 75, 76, 78.
13. AmS, 968, s. 30

[78]

1. 78
2. 30
3. Minna
4. 27.05.1797
5. –
6. –
7. Marcus Abel (nr 70) i Roesel Josel (nr 71)
8. –
9. –
10. **Abel**
11. 10.09.1812 (P)
12. Rodzeństwo: nr. 72, 73, 74, 75, 76, 77.
13. AmS, 968, s. 30

[79]

1. 79
2. 31
3. Lewin Mann, dozwolone interesy handlowe (*erlaubte Handelsgeschäfte*)
4. 10.06.1764 Stargard
5. Koncesja, Berlin, 23.04.1761
6. 1764
7. –
8. –

9. –
10. **Mann**, Lewin
11. 10.09.1812 (P)
12. Rodzeństwo: nr. 80, 81.
13. AmS, 968, s. 31, 32; *Spis I* 521; *Spis II* 420

[80]

1. 80
2. 32
3. Scheine Mann
4. 2.11.1775⁶⁵
5. –
6. –
7. –
8. –
9. –
10. **Mann**
11. 10.09.1812 (P)
12. Rodzeństwo: nr. 79, 81.
13. AmS, 968, s. 32; *Spis I* 522; *Spis II* 421

[81]

1. 81
2. 33
3. Frommet Mann
4. 9.08.1779
5. –
6. –
7. –
8. –
9. –
10. **Mann**
11. 10.09.1812 (P)
12. Rodzeństwo: nr. 79, 80.
13. AmS, 968, s. 32; *Spis I* 523; *Spis II* 422

[82]

1. 82
2. 34
3. Lewin⁶⁶ Moses, makler (*Mäkler*)
4. 4.05.1781 Stargard
5. Koncesja, Berlin, 11.06.1761
6. 1781

⁶⁵ Nie zgadza się to z wiekiem podanym w protokole oświadczenia odnośnie do przyjęcia nazwiska, gdzie podano, że ma ona 37 lat, APS, AmS, 968, s. 32.

⁶⁶ W *Spisie II* forma Levin, s. XIII.

7. –
8. –
9. –
10. **Lewin**⁶⁷, Moses
11. 10.09.1812 (P)
12. –
13. AmS, 968, s. 32–32v; Spis I 524; Spis II 352

[83]

1. 83
2. 35
3. Isaac Fabian, człowiek do wszystkiego (*werde von der hiesigen Judenschaft zu Ausrichtung verschiedener Aufträge gebraucht*)
4. 14.04.1753 Nowogard (*Naugard*)⁶⁸
5. Koncesja, Berlin, 11.06.1761 (?)
6. Od 40 lat.
7. –
8. –
9. –
10. **Fabian**, Isaac
11. 10.09.1812 (P)
12. –
13. AmS, 968, s. 32v; Spis I 525; Spis II 173

[84]

1. 84
2. 36
3. Rahel Baer, wdowa po Aronie Samuelu, handlarka towarami łokciowymi i pasmanteryjnymi (*Handel mit Schnitt- und Kurzen Waaren*)
4. 30.12.1764⁶⁹ Stargard
5. Koncesja, Berlin, 30.09.1784
6. 1766
7. Aron Samuel (†)
8. –
9. 7 (nr. 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91)
10. **Arnheim**
11. 10.09.1812 (P)
12. –
13. AmS, 968, s. 32v–33; Spis I 526; Spis II 38

[85]

1. 85

⁶⁷ W *Spisie II* forma Levin, s. XIII.

⁶⁸ W tekście źródłowym, APS, AmS, 968, s. 32v, Naugardten.

⁶⁹ Nie zgadza się to z wiekiem podanym w protokole oświadczenia odnośnie do przyjęcia nazwiska, gdzie podano, że ma ona 48 lat, APS, AmS, 968, s. 33.

2. 36
3. Heymann
4. 14.04.1785
5. –
6. –
7. Aron Samuel (†) i Rahel Baer (nr 84)
8. –
9. –
10. **Arnheim**, Herrmann
11. 10.09.1812 (P)
12. Rodzeństwo: nr. 86, 87, 88, 89, 90, 91.
13. AmS, 968, s. 32v–33

[86]

1. 86
2. 36
3. Meyer
4. 26.11.1786⁷⁰
5. –
6. –
7. Aron Samuel (†) i Rahel Baer (nr 84)
8. –
9. –
10. **Arnheim**, Meyer
11. 10.09.1812 (P)
12. Rodzeństwo: nr. 85, 87, 88, 89, 90, 91.
13. AmS, 968, s. 32v–33

[87]

1. 87
2. 36
3. Hirsch
4. 28.04.1788
5. –
6. –
7. Aron Samuel (†) i Rahel Baer (nr 84)
8. –
9. –
10. **Arnheim**, Heinrich
11. 10.09.1812 (P)
12. Rodzeństwo: nr. 85, 86, 88, 89, 90, 91.
13. AmS, 968, s. 32v–33

⁷⁰ Nie zgadza się to z wiekiem podanym w protokole oświadczenia odnośnie do przyjęcia nazwiska, gdzie podano, że ma on 26 lat, APS, AmS, 968, s. 33.

[88]

1. 88
2. 36
3. Ester
4. 15.02.1792
5. –
6. –
7. Aron Samuel (†) i Rahel Baer (nr 84)
8. –
9. –
10. **Arnheim**, Ernstine⁷¹
11. 10.09.1812 (P)
12. Rodzeństwo: nr. 85, 86, 87, 89, 90, 91.
13. AmS, 968, s. 32v–33

[89]

1. 89
2. 36
3. Baer
4. 23.12.1793
5. –
6. –
7. Aron Samuel (†) i Rahel Baer (nr 84)
8. –
9. –
10. **Arnheim**, Bernhard
11. 10.09.1812 (P)
12. Rodzeństwo: nr. 85, 86, 87, 88, 90, 91.
13. AmS, 968, s. 32v–33

[90]

1. 90
2. 36
3. Nenne
4. 21.09.1796⁷²
5. –
6. –
7. Aron Samuel (†) i Rahel Baer (nr 84)
8. –
9. –
10. **Arnheim**, Hanne
11. 10.09.1812 (P)

⁷¹ Tak w protokole, co wygląda na ewidentny błąd pisarski, gdyż prawidłowy zapis tego imienia to Ernestine, APS, AmS, 968, s. 33; por. osoba nr 167.

⁷² Nie zgadza się to z wiekiem podanym w protokole oświadczenia odnośnie do przyjęcia nazwiska, gdzie podano, że ma ona 16 lat, APS, AmS, 968, s. 33.

12. Rodzeństwo: nr. 85, 86, 87, 88, 89, 91.

13. AmS, 968, s. 32v–33

[91]

1. 91

2. 36

3. Gottschalk

4. 4.03.1798

5. –

6. –

7. Aron Samuel (†) i Rahel Baer (nr 84)

8. –

9. –

10. **Arnheim**, Gottschalk

11. 10.09.1812 (P)

12. Rodzeństwo: nr. 85, 86, 87, 88, 89, 90.

13. AmS, 968, s. 32v–33

[92]

1. 92

2. 37

3. Michaelis Fabian, dostawca armii pruskiej (*Lieferant bei der Preuß. Armee*)

4. 13.07.1777⁷³

5. Koncesja, Berlin, 5.02.1799

6. 1777; obecnie za granicą wraz z bratem Joselem (nr 158)

7. Fabian Joseph Salomon (nr 155)

8. –

9. 1 (nr 93)

10. **Michaelis**, Fabian

11. 10.09.1812⁷⁴ (P)

12. Rodzeństwo: nr. 156, 157, 158, 159.

13. AmS, 968, s. 28; *Spis I* 527; *Spis II* 476

[93]

1. 93

2. 37

3. Bette

4. 9.05.1800

5. –

6. Berlin, od 7 lat

7. Ojciec: Michaelis Fabian (nr 92)

8. –

9. –

⁷³ Nie zgadza się to z wiekiem podanym w protokole oświadczenia odnośnie do przyjęcia nazwiska, gdzie podano, że ma on 33 lata, APS, AmS, 968, s. 28.

⁷⁴ Oświadczenie złożone w jego imieniu przez jego ojca, Fabiana Josepha Hammerfelda (nr 155), APS, AmS, 968, s. 28.

10. **Michaelis**
11. 10.09.1812⁷⁵
12. –
13. –

[94]

1. 94
2. 38⁷⁶
3. Lewin⁷⁷ Elias Wulf⁷⁸
4. 2.12.1730⁷⁹ Stargard
5. Koncesja, Berlin, 22.05.1759
6. 1730
7. –
8. –
9. 1 (nr 95)⁸⁰
10. **Löwenheim**⁸¹
11. 24.09.1812 (P)
12. –
13. AmS, 968, s. 45, 46; *Spis I* 528; *Spis II* 405

[95]

1. 95
2. 39⁸²
3. Jette Lewin⁸³
4. 3.03.1774⁸⁴ Stargard
5. –
6. 1774
7. Ojciec: Lewin Elias Wulff (nr 94)
8. –
9. –
10. **Löwenheim**⁸⁵
11. 24.09.1812 (P)
12. –

⁷⁵ W protokole oświadczenia o przyjęciu stałego nazwiska jej ojca, Fabiana Michaelis (nr 92), dziecko to nie jest wymienione, APS, AmS, 968, s. 28. Przyjęto jednak, że przyjęcie nazwiska przez ojca jest momentem przyjęcia nazwiska przez dziecko.

⁷⁶ W *Spisie II* błędny numer: zamiast 38 podano, że 37, s. XV.

⁷⁷ W *Spisie II*, s. XV, oraz na pokwitowaniu przyjęcia opłat APS, AmS, 968, s. 45, forma Levin.

⁷⁸ W aktach rejencyjnych i w protokole forma Wulff, APS, odpowiednio RS WP, 10622, s. 17 i 42, AmS, 968, s. 46.

⁷⁹ Nie zgadza się to z wiekiem podanym w protokole oświadczenia odnośnie do przyjęcia nazwiska, gdzie podano, że ma on 82 lata, APS, AmS, 968, s. 46.

⁸⁰ Źródła potwierdzają fakt posiadania przez Lewina Eliasza Wulfa tylko jednej córki, Jette Lewin, APS, AmS, 968, s. 10. Nie jest jednak wykluczone, że mógł on posiadać więcej dzieci.

⁸¹ Forma Loevenheim w protokole, APS, AmS, 968, s. 46.

⁸² W *Spisie II* błędny numer: zamiast 39 podano, że 38, s. XV.

⁸³ W *Spisie II* forma Levin, s. XV.

⁸⁴ W protokole oświadczenia odnośnie do przyjęcia nazwiska nie podano wieku składającej je osoby, APS, AmS, 968, s. 46.

⁸⁵ Forma Loewenheim w protokole, APS, AmS, 968, s. 46.

13. AmS, 968, s. 46; *Spis I* 529; *Spis II* 406

[96]

1. 96
2. 40⁸⁶
3. Itzig Lewin⁸⁷, kupiec (*Kaufmann*)
4. 4.08.1766⁸⁸ Stargard
5. Koncesja, Berlin, 23.07.1799
6. 1766 lub ok. 1801⁸⁹
7. Henriette Schlesinger (nr 97)
8. 20.02.1799
9. –
10. **Löwenheim**, Itzig
11. 11.09.1812 (P)
12. –
13. AmS, 968, s. 34, 35; *Spis I* 530; *Spis II* 407

[97]

1. 97
2. 40
3. Henriette Schlesinger
4. 6.01.1780⁹⁰ Frankfurt n. Odrą (*Frankfurt a. d. Oder*)
5. –
6. Drezno (*in Dresden*)
7. Itzig Lewin (nr 96)
8. 20.02.1799
9. –
10. **Löwenheim**
11. 11.09.1812 (P)
12. –
13. AmS, 968, s. 35

[98]

1. 98
2. 41
3. Koppel Meyer
4. 12.12.1776
5. Koncesja, Berlin, 12.04.1803

⁸⁶ W *Spisie II* błędny numer: zamiast 40 podano, że 39, s. XV.

⁸⁷ W *Spisie II*, s. XV, oraz na pokwitowaniu przyjęcia opłat APS, AmS, 968, s. 34, forma Levin.

⁸⁸ Nie zgadza się to z wiekiem podanym w protokole oświadczenia odnośnie do przyjęcia nazwiska, gdzie podano, że ma on 40 lat, APS, AmS, 968, s. 35. Zauważyć jednak należy, że sposób zapisu cyfry rzędu jedności w liczbie lat pozostawia duży margines interpretacyjny: 40, 46 lub 48 lat.

⁸⁹ W kwestii tej istnieje rozbieżność pomiędzy obydwoma źródłami: lista z akt rejencyjnych podaje, że mieszka w Stargardzie od 1766 r., zaś w protokole oświadczenia odnośnie przyjęcia nazwiska Itzig Lewin podał, że osiedlił się w Stargardzie przed 11 laty.

⁹⁰ Nie zgadza się to z wiekiem podanym w protokole oświadczenia odnośnie do przyjęcia nazwiska, gdzie podano, że ma ona 34 lata, APS, AmS, 968, s. 35.

6. 1776
7. Lene Koppel (nr 99)
8. 22.06.1803
9. 1 (nr 100)
10. **Heymann**
11. 11.09.1812
12. Rodzeństwo (?): nr. 101, 102
13. AmS, 968, s. 36 (tylko pokwitowanie przyjęcia opłaty za sporządzenie prorokołu); *Spis I* 531; *Spis II* 224

[99]

1. 99
2. 41
3. Lene Koppel
4. 10.03.1776
5. –
6. –
7. Koppel Meyer (nr 98)
8. 22.06.1803
9. 1 (nr 100)
10. **Heymann**
11. 11.09.1812
12. –
13. –

[100]

1. 100
2. 41
3. Michaelis
4. 24.05.1804
5. –
6. –
7. Koppel Meyer (nr 98) i Lene Koppel (nr 99)
8. –
9. –
10. **Heymann**
11. 11.09.1812
12. –
13. –

[101]

1. 101
2. 42
3. Hanne Meyer
4. 20.07.1771
5. –

6. 1771
7. –
8. –
9. –
10. **Heymann**
11. 11.09.1812
12. Rodzeństwo (?): nr. 98, 102
13. *Spis I* 532; *Spis II* 225

[102]

1. 102
2. 43
3. Zora Meyer
4. 10.12.1774
5. –
6. 1774
7. –
8. –
9. 2 (nr 103 i 104)
10. **Heymann**
11. 11.09.1812
12. Rodzeństwo (?): nr. 98, 101
13. *Spis I* 533; *Spis II* 226

[103]

1. 102 a
2. 43
3. Hanne Meyer
4. 10.09.1803
5. –
6. –
7. Matka: Zora Meyer (nr 102) – dziecko nieślubne
8. –
9. –
10. **Heymann**
11. 11.09.1812
12. Rodzeństwo: nr 104
13. –

[104]

1. 102 b
2. 43
3. Jacobi Meyer
4. 5.02.1805
5. –
6. –

7. Matka: Zora Meyer (nr 102) – dziecko nieślubne
8. –
9. –
10. **Heymann**
11. 11.09.1812
12. Rodzeństwo: nr 103
13. –

[105]

1. 103
2. 44
3. Bine Leyser⁹¹, wdowa
4. 8.08.1774
5. Koncesja, Berlin, 9.12.1779
6. Od 14 lat
7. Koppel Hirsch (†)
8. –
9. 2 (nr. 106, 107)
10. **Koppel**
11. 11.09.1812
12. –
13. *Spis I* 534; *Spis II* 332

[106]

1. 104
2. 44
3. Ester
4. 28.11.1798
5. –
6. –
7. Koppel Hirsch (†) i Bine Leyser (nr 105)
8. –
9. –
10. **Koppel**
11. 11.09.1812
12. Rodzeństwo: nr 107
13. –

[107]

1. 105
2. 44
3. Zora
4. 13.12.1799

⁹¹ W spisach I i II figuruje jako „wdowa Koppel Hirsch”, bez podania nazwiska panińskiego, s. odpowiednio XVIII i XIII.

5. –
6. –
7. Koppel Hirsch (†) i Bine Leyser (nr 105)
8. –
9. –
10. **Koppel**
11. 11.09.1812
12. Rodzeństwo: nr 106
13. –

[108]

1. 106
2. 45
3. Calmann Wulff⁹²
4. 4.06.1749
5. Koncesja, Berlin, 14.07.1756
6. 1749
7. –
8. –
9. –
10. **Kallmann**⁹³
11. 11.09.1812
12. –
13. *Spis I* 535; *Spis II* 325

[109]

1. 107
2. 46
3. Wulff Lewisohn⁹⁴
4. 14.04.1775
5. Koncesja, Berlin, 17.09.1794
6. 1775
7. –
8. –
9. 5 (nr. 110, 111, 112, 113, 114)
10. **Lebbin**
11. 11.09.1812
12. –
13. *Spis I* 536; *Spis II* 337

[110]

1. 108
2. 46

⁹² W spisach I i II forma Kallmann Wulf, s. odpowiednio XVIII i XII.

⁹³ W aktach rejencyjnych forma Callmann, APS, RS WP, 10622, s. 18.

⁹⁴ W spisach I i II forma Wulf Levisohn, s. odpowiednio XVIII i XIII.

3. Jette
4. 18.10.1795
5. –
6. –
7. Wulff Lewisohn (nr 109)
8. –
9. –
10. **Lebbin**
11. 11.09.1812
12. Rodzeństwo: nr 111, 112, 113, 114
13. –

[111]

1. 109
2. 46
3. Bette
4. 2.03.1797
5. –
6. –
7. Wulff Lewisohn (nr 109)
8. –
9. –
10. **Lebbin**
11. 11.09.1812
12. Rodzeństwo: nr 110, 112, 113, 114
13. –

[112]

1. 110
2. 46
3. Pine
4. 18.10.1800
5. –
6. –
7. Wulff Lewisohn (nr 109)
8. –
9. –
10. **Lebbin**
11. 11.09.1812
12. Rodzeństwo: nr 110, 111, 113, 114
13. –

[113]

1. 111
2. 46
3. Emma

4. 22.03.1801
5. –
6. –
7. Wulff Lewisohn (nr 109)
8. –
9. –
10. **Lebbin**
11. 11.09.1812
12. Rodzeństwo: nr 110, 111, 112, 114
13. –

[114]

1. 112
2. 46
3. Jule
4. 10.04.1805
5. –
6. –
7. Wulff Lewisohn (nr 109)
8. –
9. –
10. **Lebbin**
11. 11.09.1812
12. Rodzeństwo: nr. 110, 111, 112, 113
13. –

[115]

1. 113
2. 47
3. Vogel Elias⁹⁵, wdowa po Leyser Jacob
4. 24.06.1739
5. Koncesja, Berlin, 3.02.1785
6. 1739
7. Leyser Jacob (†)
8. –
9. –
10. **Leyser**
11. 11.09.1812
12. –
13. *Spis I* 537; *Spis II* 385

[116]

1. 114

⁹⁵ W spisach I i II figuruje jako „wdowa Leyser Jacob”, bez podania nazwiska panińskiego, s. odpowiednio XIX i XIV.

2. 48
3. Genendel Abraham⁹⁶, wdowa po Meyer Joseph
4. 12.03.1766
5. Koncesja, Berlin, 11.02.1790
6. 1766
7. Meyer Joseph (†)
8. –
9. 1 (nr 117)
10. **Meyer**
11. 11.09.1812
12. –
13. *Spis I* 538; *Spis II* 462

[117]

1. 115
2. 48
3. Lene
4. 10.06.1798
5. –
6. –
7. Meyer Joseph (†) i Genendel Abraham (nr 116)
8. –
9. –
10. **Meyer**
11. 11.09.1812
12. –
13. –

[118]

1. 116
2. 49
3. Sprinze Lewin⁹⁷, wdowa po Leyser Abraham
4. 24.03.1762
5. Koncesja, Berlin, 24.12.1783
6. 1762
7. Leyser Abraham (†)
8. –
9. 3 (nr 119, 120, 121)
10. **Leyser**
11. 11.09.1812
12. –
13. *Spis I* 539; *Spis II* 486

⁹⁶ W spisach I i II figuruje jako „wdowa Meyer Joseph”, bez podania nazwiska panińskiego, s. odpowiednio XIX i XVII.

⁹⁷ W *Spisie I* figuruje jako „wdowa Leyser Abraham”, bez podania nazwiska panińskiego, s. XIX, zaś w *Spisie II* tylko jako „Leyser Abraham”, bez podania nawet, że chodzi o wdowę po nim, s. XIV.

[119]

1. 117
2. 49
3. Röse
4. 16.04.1791
5. –
6. Królewiec (*in Königsberg in Pr. zum Besuch*)
7. Leyser Abraham (†) i Sprinze Lewin (nr 118)
8. –
9. –
10. **Leyser**
11. 11.09.1812
12. Rodzeństwo: nr 120, 121
13. –

[120]

1. 118
2. 49
3. Abraham
4. 31.12.1793
5. –
6. –
7. Leyser Abraham (†) i Sprinze Lewin (nr 118)
8. –
9. –
10. **Leyser**
11. 11.09.1812
12. Rodzeństwo: nr 119, 121
13. –

[121]

1. 119
2. 49
3. Simon
4. 19.02.1799
5. –
6. –
7. Leyser Abraham (†) i Sprinze Lewin (nr 118)
8. –
9. –
10. **Leyser**
11. 11.09.1812
12. Rodzeństwo: nr 119, 120
13. –

[122]

1. 120
2. 50
3. Julius Hirsch, nauczyciel muzyki (*Musiklehrer*)
4. 4.09.1788
5. Koncesja, Berlin, 25.07.1782
6. 1788
7. –
8. –
9. –
10. **Hardenberg**⁹⁸
11. 11.09.1812
12. Rodzeństwo: nr 123, 124, 125
13. APS, RS, 10622, s. 43 i 47

[123]

1. 121
2. 51
3. Ulrike (Ulrice) Hirsch
4. 30.04.1784⁹⁹
5. –
6. 1784
7. –
8. –
9. –
10. **Hardenberg**¹⁰⁰
11. 11.09.1812¹⁰¹
12. Rodzeństwo: nr 122, 124, 125
13. APS, RS, 10622, s. 43, 47 i 53

[124]

1. 122
2. 52¹⁰²
3. Johanne Hirsch
4. 7.06.1786
5. –
6. 1786

⁹⁸ Z uwagi na zakwestionowanie nazwiska Hardenberg (por. APS, RS, 10622, s. 43 i 47) zostało ono na liście rejencyjnej przekreślone, APS, RS, 10622, s. 18. Obydwa źródła będące podstawą niniejszego zestawienia nie podają jakie nazwisko przybrał w końcu Julius Hirsch. Spisy I i II nie wymieniają go.

⁹⁹ Ulrike zmarła w Landsbergu (Gorzów Wlkp.) kilka tygodni przed 9.11.1813 r., APS, RS, 10622, s. 52.

¹⁰⁰ Z uwagi na zakwestionowanie nazwiska Hardenberg (por. APS, RS, 10622, s. 43 i 47) zostało ono na liście rejencyjnej przekreślone, APS, RS, 10622, s. 18. Zainteresowana zmarła przed zakończeniem procedury wyjaśniania kwestii stałego nazwiska (patrz przyp. 91). W spisach I i II nie wymieniona.

¹⁰¹ Według informacji uzyskanej w listopadzie 1813 r. od przebywającej wówczas w Landsbergu (Gorzów Wlkp.) Johanny Hirsch, siostry Juliusa, przewidziane prawem czynności mające na celu uzyskanie obywatelstwa pruskiego za całe rodzeństwo przeprowadził w Stargardzie właśnie on w dniu 11.09.1812 r., APS, RS WP, 10622, s. 53.

¹⁰² W *Spisie I* błędny numer: zamiast 52 podano, że 53, s. XIX.

7. –
8. –
9. –
10. Hardenberg; **Hirsch**, Henriette¹⁰³
11. 10.08.1815¹⁰⁴
12. Rodzeństwo: nr 122, 123, 125
13. APS, RS, 10622, s. 43, 47, 53, 168 i 169; *Spis I* 541; *Spis II* 247

[125]

1. 123
2. 53¹⁰⁵
3. Hanne Hirsch
4. 15.08.1803
5. –
6. 1803
7. –
8. –
9. –
10. Hardenberg; Hilmar¹⁰⁶
11. 20.05.1814¹⁰⁷
12. Rodzeństwo: nr 122, 123, 124
13. AmS, 968, s. 98; APS, RS, 10622, s. 43, 47, 53, 114 i 115; *Spis I* 540; *Spis II* 230

[126]

1. 124
2. 54

¹⁰³ Pierwotnie na liście rejencyjnej w rubryce odnoszącej się do stałego nazwiska wpisano „Hardenberg”, lecz z uwagi na jego zakwestionowanie (por. APS, RS, 10622, s. 43 i 47) zostało ono przekreślone, APS, RS, 10622, s. 18. W 1815 r. zainteresowana przybrała nazwisko Hirsch.

¹⁰⁴ Według informacji uzyskanej w listopadzie 1813 r. od zainteresowanej, przebywającej wówczas w Landsbergu (Gorzów Wlkp.), przewidziane prawem czynności mające na celu uzyskanie obywatelstwa pruskiego za całe rodzeństwo przeprowadził w Stargardzie w dniu 11.09.1812 r. brat Julius, co odnotowano na liście poprzez wpisanie tej daty, APS, RS WP, 10622, s. 53. Za datę złożenia oświadczenia bezpośrednio przez zainteresowaną, 10.08.1815, która na liście rejencyjnej dopisana została później innym charakterem pisma, przyjęta została przez administrację data pisma inspektora policyjnego Engela ze Stargardu do Rejencji, w którym zawarta jest informacja o złożeniu przez zainteresowaną, za pośrednictwem jej krewnych ze Stargardu (zainteresowana mieszkała wówczas w Landsbergu), deklaracji przyjęcia przez nią nazwiska Hirsch, APS, RS WP, 10622, s. 168. Dokument naturalizacyjny Rejencja wystawiła z datą 3.09.1815, APS, RS WP, 10622, s. 169.

¹⁰⁵ W *Spisie I* błędny numer: zamiast 53 podano, że 52, s. XIX.

¹⁰⁶ Z uwagi na zakwestionowanie nazwiska Hardenberg (por. APS, RS, 10622, s. 43 i 47) zostało ono na liście rejencyjnej przekreślone, APS, RS, 10622, s. 18. W 1814 r. zainteresowana przybrała nazwisko Hilmar.

¹⁰⁷ Według informacji uzyskanej w listopadzie 1813 r. od przebywającej wówczas w Landsbergu (Gorzów Wlkp.) Johannyy Hirsch, siostry Hanne, przewidziane prawem czynności mające na celu uzyskanie obywatelstwa pruskiego za całe rodzeństwo przeprowadził w Stargardzie w dniu 11 września 1812 r. właśnie on, APS, RS WP, 10622, s. 53. Za datę złożenia oświadczenia bezpośrednio przez zainteresowaną, 20.05.1814, która na liście rejencyjnej dopisana została później innym charakterem pisma, przyjęta została przez administrację data pisma inspektora policyjnego Engela ze Stargardu do Rejencji, w którym zawarta jest informacja o złożeniu przez opiekuna prawnego zainteresowanej (była niepełnoletnia), M. Brelowa ze Stargardu (nr 149 a), deklaracji o chęci przyjęcia przez nią nazwiska Hilmar, APS, RS WP, 10622, s. 114. Protokół oświadczenia odnośnie do przyjęcia nazwiska, AmS, 968, s. 98. Dokument naturalizacyjny Rejencja wystawiła z datą 1.06.1814, APS, RS WP, 10622, s. 115.

3. Hille Lewin
4. 2.05.1752
5. Koncesja, Berlin, 2.08.1743
6. 1752
7. –
8. –
9. –
10. **Lewin**
11. 11.09.1812
12. Rodzeństwo: nr. 127, 128
13. *Spis I* 542; *Spis II* 367

[127]

1. 125
2. 55
3. Taube Lewin
4. 6.05.1738
5. –
6. 1738
7. –
8. –
9. –
10. **Lewin**
11. 11.09.1812
12. Rodzeństwo: nr. 126, 128
13. *Spis I* 543; *Spis II* 368

[128]

1. 126
2. 56
3. Jette Lewin¹⁰⁸
4. 10.08.1756
5. –
6. 1756
7. –
8. –
9. –
10. **Lewin**
11. 11.09.1812
12. Rodzeństwo: nr. 126, 127
13. *Spis I* 544; *Spis II* 369

[129]

1. 127

¹⁰⁸ W *Spisie I* forma Levin, s. XIX.

2. 57
3. Laura Arendt/Arndt¹⁰⁹
4. ok. 1790¹¹⁰, Tuczno (*Tietz in Westpreußen*)¹¹¹
5. –
6. Trzebiatów (*Treptow*)¹¹²
7. –
8. –
9. –
10. **Arndt**
11. 2.09.1812¹¹³
12. –
13. AmS, 968, s. 6, 7–7v, 39; *Spis I* 545; *Spis II* 33

[130]

1. 128
2. 58
3. Fanny Lewin¹¹⁴, wdowa po Alexander Berend/Bernd/Berendt¹¹⁵, rentierka (*lebe von den Zinsen meines Vermögens*)
4. 5.10.1788 Stargard
5. –
6. 1788
7. Alexander Berend (†)
8. –
9. 2 (nr. 131, 132)
10. **Berend/Berndt**¹¹⁶, Fanny
11. 17.10.1812¹¹⁷
12. –
13. AmS, 968, s. 60, 61; *Spis I* 546; *Spis II* 89

[131]

1. 129
2. 58
3. Louis

¹⁰⁹ Lista rejencyjna podaje dotychczasowe nazwisko w formie Arendt, APS, RS WP, 10622, s. 21, natomiast w aktach magistrackich występuje ono w formie Arndt, AmS, 968, s. 6 i 7.

¹¹⁰ Według informacji magistratu trzebiatowskiego z 14 września 1812 r. sama zainteresowana nie знаła dokładnej daty swoich narodzin, AmS, 968, s. 39.

¹¹¹ APS, AmS, 968, s. 7. Późniejsza pisownia nazwy tej miejscowości w języku niemieckim to *Tütz*.

¹¹² Na liście rejencyjnej jako miejsce aktualnego pobytu podano błędnie Nowogard (*Naugardten*), APS, RS WP, 10622, s. 22. O pobycie Laury Arndt w Trzebiatowie wiemy z dwukrotnej informacji tamtejszego magistratu, APS, AmS, 968, s. 7 i 39.

¹¹³ Data złożenia oświadczenia odnośnie do nazwiska przed magistratem w Treptow (Trzebiatów), APS, AmS, 968, s. 7–7v.

¹¹⁴ W Spisie I wymieniona jako „wdowa Fanny Berend”, s. XIX, w Spisie II jako „wdowa Berndt”, s. IV.

¹¹⁵ Lista rejencyjna podaje dotychczasowe nazwisko w formie Berend, APS, RS WP, 10622, s. 21, w piśmie Rejencji z 25.10.1813 r. Bernd, APS, AmS, 968, s. 79, natomiast w pismach sporządzonych przez magistrat stargardzki występuje ono w formie Berendt, APS, AmS, 968, s. 61.

¹¹⁶ W *Spisie I* forma Berend, s. XIX, w *Spisie II* forma Berndt, s. IV.

¹¹⁷ Protokół AmS, 968, s. 61, pokwitowanie wniesionej opłaty, s. 60.

4. 18.06.1806
5. –
6. –
7. Alexander Berend (†) i Fanny Lewin (nr 130)
8. –
9. –
10. **Berend/Berndt**
11. 17.10.1812
12. Rodzeństwo: nr 132
13. AmS, 968, s. 61

[132]

1. 130
2. 58
3. Ferdinand
4. 12.01.1808
5. –
6. –
7. Alexander Berend (†) i Fanny Lewin (nr 130)
8. –
9. –
10. **Berend/Berndt**
11. 17.10.1812
12. Rodzeństwo: nr 131
13. AmS, 968, s. 61

[133]

1. 131
2. 59
3. Callmann/Calmann¹¹⁸ Baer¹¹⁹, handlarz starą odzieżą (*Handel mit alten Kleidungsstücken als Trödler*)
4. 8.05.1762 Stargard
5. Koncesja, Berlin, 3.09.1790
6. 1762
7. Beile Meyer (†)¹²⁰
8. Ok. 1790¹²¹

¹¹⁸ Lista rejencyjna podaje dotychczasowe nazwisko w formie Callmann Baer, APS, RS WP, 10622, s. 21, natomiast w pismach sporządzonych przez magistrat stargardzki występuje ono w formie Calmann Beer (?), APS, AmS, 968, s. 21. W spisach I i II forma Kallmann, s. odpowiednio XIX i III.

¹¹⁹ W spisach I i II forma Bär, s. odpowiednio XIX i III.

¹²⁰ Pochodziła z Körlin (Karlino ?), zmarła ok. 1804 r. (8 lat przed złożeniem oświadczenia o przyjęciu stałego nazwiska), APS, AmS, 968, s. 21.

¹²¹ Fragment oświadczenia złożonego przez Callmanna Baera odnośnie przyjęcia stałego nazwiska, brzmiący *seit 22 Jahren hier wohnhaft*, dotyczy zapewne okresu pobytu w Stargardzie jego żony, Beile Meyer, który z uwagi na fakt jej pochodzenia z Körlin musi się datować od chwili zawarcia przez nich związku małżeńskiego, APS, AmS, 968, s. 21. Niewykluczone jest jednak, że zapis ten dotyczy okresu pobytu w mieście samego Callmanna (por. przyp. 71). Jako początek okresu pobytu Callmanna Baera w Stargardzie lista rejencyjna podała 1762 r., APS, RS WP, 10622, s. 22.

9. 4 (nr. 134, 135, 136, 137)
10. **Bärmann**¹²², Kallmann¹²³
11. 9.09.1812 (P)
12. –
13. AmS, 968, s. 21; *Spis I* 547; *Spis II* 67

[134]

1. 132
2. 59
3. Nanne
4. 4.06.1792
5. –
6. –
7. Callmann Baer (nr 133) i Beile Meyer (†)
8. –
9. –
10. **Bärmann**
11. 9.09.1812 (P)
12. Rodzeństwo: nr 135, 136, 137
13. AmS, 968, s. 21

[135]

1. 133
2. 59
3. Johanne
4. 6.04.1794
5. –
6. –
7. Callmann Baer (nr 133) i Beile Meyer (†)
8. –
9. –
10. **Bärmann**
11. 9.09.1812 (P)
12. Rodzeństwo: nr 134, 136, 137
13. AmS, 968, s. 21

[136]

1. 134
2. 59
3. Sara
4. 8.07.1796
5. –
6. –

¹²² Na liście rejencyjnej forma Baermann, APS, RS WP, 10622, s. 22, w protokole Beer mann, AmS, 968, s. 21.

¹²³ Na liście rejencyjnej forma Callmann, APS, RS WP, 10622, s. 21, w protokole forma Calmann, AmS, 968, s. 21.

7. Callmann Baer (nr 133) i Beile Meyer (†)
8. –
9. –
10. **Bärmann**
11. 9.09.1812 (P)
12. Rodzeństwo: nr 134, 135, 137
13. AmS, 968, s. 21

[137]

1. 135
2. 59
3. Meyer
4. 4.05.1798¹²⁴
5. –
6. Królewiec (*in Königsberg in Preußen in Condition*)
7. Callmann Baer (nr 133) i Beile Meyer (†)
8. –
9. –
10. **Bärmann**
11. 9.09.1812 (P)
12. Rodzeństwo: nr 134, 135, 136
13. AmS, 968, s. 21

[138]

1. 136
2. 60
3. Abel Samuel, grawer (*Pitschierstecher*)
4. 2.08.1782¹²⁵ Stargard
5. –
6. 1782¹²⁶
7. –
8. –
9. –
10. **Hirsch, Abel**
11. 9.09.1812 (P)
12. –
13. AmS, 968, s. 21v; *Spis I* 548; *Spis II* 244

¹²⁴ Nie zgadza się to z wiekiem podanym w protokole oświadczenia odnośnie do przyjęcia nazwiska, gdzie podano, że ma on 15 lat, APS, AmS, 968, s. 21.

¹²⁵ Nie zgadza się to z wiekiem podanym w protokole oświadczenia odnośnie do przyjęcia nazwiska, gdzie podano, że ma on 29 lat, APS, AmS, 968, s. 21v.

¹²⁶ Nie zgadza się to z informacją z protokołu oświadczenia odnośnie do przyjęcia nazwiska, gdzie podano, że przebywa on w Stargardzie od 4 lat (*seit 4 Jahren hier wohnhaft*), APS, AmS, 968, s. 21v.

[139]

1. 137
2. 61
3. Kaufmann Baer/Beer¹²⁷, kupiec towarów kolonialnych i handel zbożem (*Kaufmann mit Material-Waaren und Kornhandel*)
4. 6.05.1771 Stargard
5. Koncesja, Stargard, 21.11.1811
6. 1771¹²⁸
7. Vogel Michael Nathan (nr 140)
8. 23.10.1811
9. 1 (nr 141)
10. **Bärmann**¹²⁹, Kaufmann
11. 9.09.1812 (P)
12. –
13. AmS, 968, s. 22–22v; *Spis I* 549; *Spis II* 68

[140]

1. 138
2. 61
3. Vogel Michael Nathan
4. 6.04.1792 Rathenow
5. –
6. 1811¹³⁰
7. Kaufmann Baer (nr 139)
8. 23.10.1811
9. 1 (nr 141)
10. **Bärmann**
11. 9.09.1812 (P)
12. –
13. AmS, 968, s. 22–22v

[141]

1. 139
2. 61
3. Nanne

¹²⁷ Lista rejencyjna podaje dotychczasowe nazwisko w formie Baer, APS, RS WP, 10622, s. 21, natomiast w pismach sporządzonych przez magistrat stargardzki występuje ono w formie Beer (?), APS, AmS, 968, s. 22 i 22v. W *Spisach I i II* w formie Bär. s. odpowiednio XIX i III.

¹²⁸ Jeśli fragment protokołu oświadczenia odnośnie do przyjęcia nazwiska brzmiący *seit 1 Jahre hier wohnhaft* odnosi się do głowy rodziny (APS, AmS, 968, s. 22), to informacja z listy rejencyjnej, gdzie podano, że przebywa on w Stargardzie od 1771 r. (APS, RS WP, 10622, s. 22), jest z nim sprzeczna.

¹²⁹ Na liście rejencyjnej forma Baermann, APS, RS WP, 10622, s. 22, w protokole forma Beermann, AmS, 968, s. 22.

¹³⁰ Fragment oświadczenia złożonego przez Kaufmanna Baera odnośnie przyjęcia stałego nazwiska, brzmiący *seit 1 Jahre hier wohnhaft*, dotyczy zapewne okresu pobytu w Stargardzie jego żony, Vogel Michael Nathan, który z uwagi na fakt jej pochodzenia z Rathenow musi się datować od chwili zawarcia przez nich związku małżeńskiego, APS, AmS, 968, s. 22. Niewykluczone jest jednak, że zapis ten dotyczy okresu pobytu w mieście samego Kaufmanna Baera (por. przyp. 71). Jako początek okresu jego pobytu w Stargardzie lista rejencyjna podała 1771 r., APS, RS WP, 10622, s. 22.

4. 10.08.1812 Stargard¹³¹
5. –
6. 1812¹³²
7. Kaufmann Baer (nr 139) i Vogel Michael Nathan (nr 140)
8. –
9. –
10. **Bärmann**
11. 9.09.1812 (P)
12. –
13. AmS, 968, s. 22–22v

[142]

1. 140
2. 62
3. Meyer Baer/Beer¹³³, rentier (*lebe von meinem Vermögen*)
4. 6.05.1768 Stargard
5. Koncesja, Berlin, 16.06.1757
6. 1768¹³⁴
7. –
8. –
9. –
10. **Bärmann**¹³⁵, Meyer
11. 9.09.1812 (P)
12. –
13. AmS, 968, s. 22v; *Spis I* 550; *Spis II* 69

[143]

1. 141
2. 63
3. Joachim Moses, handlarz końmi (*Pferdehändler*)
4. 12.06.1752 Pyrzyce (*Pyritz*)
5. Koncesja, Stargard, 20.08.1811
6. Od 24 lat
7. Rahel Marcus (nr 144)
8. 4.05.1784

¹³¹ W przypadku tego dziecka wiadomo na pewno, że urodziło się w Stargardzie i od urodzenia mieszka w tym mieście, APS, AmS, 968, s. 22 oraz RS WP, 10622, s. 23.

¹³² Patrz przyp. 75.

¹³³ Lista rejencyjna podaje dotychczasowe nazwisko w formie Baer, APS, RS WP, 10622, s. 21, natomiast w pismach sporządzonych przez magistrat stargardzki występuje ono w formie Beer (?), APS, AmS, 968, s. 22v. W Spisach I i II w formie Bär. s. odpowiednio XIX i III.

¹³⁴ Nie zgadza się to z informacją z protokołu oświadczenia odnośnie do przyjęcia nazwiska, gdzie podano, że przebywa on w Stargardzie od 12 lat (*seit 12 Jahren hier wohnhaft*), APS, AmS, 968, s. 22v.

¹³⁵ Na liście rejencyjnej forma Baermann, RS WP, 10622, s. 22, w protokole forma Beermann, AmS, 968, s. 22v.

9. 5 (nr 145, 146, 147, 148, 149)¹³⁶
10. **Moses**, Joachim
11. 9.09.1812 (P)
12. –
13. AmS, 968, s. 22v–23; *Spis I* 551; *Spis II* 494

[144]

1. 142
2. 63
3. Rahel Marcus
4. 10.02.1753¹³⁷ Oderberg
5. –
6. –
7. Joachim Moses (nr 143)
8. 4.05.1784
9. 4 (nr 145, 146, 148, 149)
10. **Moses**
11. 9.09.1812 (P)
12. –
13. AmS, 968, s. 22v–23

[145]

1. 143
2. 63
3. Moses¹³⁸
4. 12.04.1785
5. –
6. –
7. Joachim Moses (nr 143) i Rahel Marcus (nr 144)
8. –
9. –
10. **Moses**
11. 9.09.1812 (P)
12. **Rodzeństwo: nr 146, 148, 149**
13. AmS, 968, s. 22v–23

¹³⁶ Składając zeznanie odnośnie do stałego nazwiska, Joachim Moses pogubił się całkowicie przy podawaniu informacji odnoszących się do swoich dzieci. Najpierw podał, że jedynym jego dzieckiem jest 14-letnia Henriette, aby potem uzupełnić protokół informacją, że jego dziećmi są jeszcze: Hei-mann, 24 lata, Sora (sic!), 22 lata i Henriette, 20 lat, APS, AmS, 968, s. 23. Ani ich imiona, ani wiek nie zgadzają się z danymi naniesionymi na listę rejencyjną.

¹³⁷ Nie zgadza się to z wiekiem podanym w protokole oświadczenia odnośnie do przyjęcia nazwiska, gdzie podano, że ma ona 58 lat, APS, AmS, 968, s. 22v.

¹³⁸ Być może jest on identyczny z podanym przez Joachima Mosesa w protokole oświadczenia odnośnie do stałego nazwiska 24-letnim Heimannem, patrz przyp. 79. Argumentem przeciw jest wiek Mosesa, 27 lat, obliczony na podstawie daty urodzenia z listy rejencyjnej, APS, RS WP, 10622, s. 21.

[146]

1. 144
2. 63
3. Zara¹³⁹
4. 10.04.1787
5. –
6. –
7. Joachim Moses (nr 143) i Rahel Marcus (nr 144)
8. –
9. –
10. **Moses**
11. 9.09.1812 (P)
12. **Rodzeństwo: nr 145, 148, 149**
13. AmS, 968, s. 22v–23

[147]

1. 145
2. 63
3. Rudolf
4. 12.01.1805
5. –
6. –
7. Joachim Moses (nr 143) – syn nieślubny
8. –
9. –
10. **Moses**
11. 9.09.1812 (P)
12. –
13. AmS, 968, s. 22v–23

[148]

1. 146
2. 63
3. Hanne¹⁴⁰
4. 6.01.1789
5. –
6. –
7. Joachim Moses (nr 143) i Rahel Marcus (nr 144)
8. –
9. –

¹³⁹ Być może jest ona identyczna z podaną przez Joachima Mosea w protokole oświadczenia odnośnie do stałego nazwiska 22-letnią Sorą (sic!), patrz przyp. 79. Argumentem przeciw jest wiek Zary, 25 lat, obliczony na podstawie daty urodzenia z listy rejencyjnej, APS, RS WP, 10622, s. 21.

¹⁴⁰ Być może jest ona identyczna z podaną przez Joachima Mosea w protokole oświadczenia odnośnie do stałego nazwiska 20-letnią Henriettą, patrz przyp. 79. Argumentem przeciw jest wiek Hanne, 23 lata, obliczony na podstawie daty urodzenia z listy rejencyjnej, APS, RS WP, 10622, s. 21.

10. **Moses**
11. 9.09.1812 (P)
12. **Rodzeństwo: nr 145, 146, 149**
13. AmS, 968, s. 22v–23

[149]

1. 147
2. 63
3. Jette¹⁴¹
4. 16.04.1799
5. –
6. –
7. Joachim Moses (nr 143) i Rahel Marcus (nr 144)
8. –
9. –
10. **Moses**
11. 9.09.1812 (P)
12. **Rodzeństwo: nr 145, 146, 148**
13. AmS, 968, s. 22v–23

[150]

1. 148
2. 64¹⁴²
3. Rebecka¹⁴³ Abel
4. 10.04.1780
5. –
6. –
7. Pasierbica (*Stieftochter*) Joachima Moseosa (nr 143)
8. –
9. –
10. **Abel**
11. 11.09.1812
12. –
13. *Spis I* 553; *Spis II* 5

[151]

1. 149 a
2. 65¹⁴⁴
3. Salomon Breslauer, handlarz starzyzną (*ernähre mich vom Trödel Handel*)
4. 15.01.1748 Stargard

¹⁴¹ Tu raczej nie ma wątpliwości, że jest ona identyczna z podaną przez Joachima Moseosa w protokole oświadczenia odnośnie do stałego nazwiska 14-letnią Henriettą, patrz przyp. 79. Argumentem przeciw mógłby być wiek Jetty, 13 lat, obliczony na podstawie daty urodzenia z listy rejencyjnej, ale różnica nie jest, w przeciwieństwie do zapisów odnoszących się pozostałego rodzeństwa, duża, APS, RS WP, 10622, s. 21.

¹⁴² W *Spisie I i II* błędny numer: zamiast 64 podano, że 65, s. odpowiednio XIX i I.

¹⁴³ W *Spisie I i II* forma Rebecca, s. odpowiednio XIX i I.

¹⁴⁴ W *Spisie I i II* błędny numer: zamiast 65 podano, że 64, s. odpowiednio XIX i V.

5. Koncesja, Berlin, 30.07.1772
6. 1748¹⁴⁵
7. Wdowiec od 6 lat
8. –
9. 1 (nr 152)
10. **Brelow**, Abraham
11. 9.09.1812 (P)
12. –
13. AmS, 968, s. 23, 66–66v; *Spis I* 552; *Spis II* 119

[152]

1. 149 b¹⁴⁶
2. 65
3. Salomon Breslauer
4. 25.01.1790
5. –
6. –
7. Salomon Breslauer (nr 151)
8. –
9. –
10. **Brelow**, George
11. 9.11.1814¹⁴⁷ (P)
12. –
13. AmS, 968, s. 23

[153]

1. 150
2. 66
3. Michael Bendix, handlarz skórkami futrzanymi (*treibe einen Handel mit rohen Fellen*)
4. 29.10.1754 Stargard
5. Koncesja, Stargard, 10.06.1812
6. 1754¹⁴⁸
7. –
8. –
9. 1 (nr 154) – nieślubny syn (*unehelicher Sohn*)¹⁴⁹
10. **Auerbach**, Michael Bendix
11. 9.09.1812 (P)
12. –

¹⁴⁵ Nie zgadza się to z informacją z protokołu oświadczenia odnośnie do przyjęcia nazwiska, gdzie podano, że przebywa on w Stargardzie od 44 lat (*44 Jahre hieselbst wohnhaft*), AmS, 968, s. 23.

¹⁴⁶ Osoba dopisana na listę w styczniu 1815 r., RS WP, 10622, s. 140.

¹⁴⁷ Protokół oświadczenia odnośnie do przyjęcia stałego nazwiska APS, RS WP, 10622, s. 133 i AmS, 968, s. 113 (brudnopis).

¹⁴⁸ Nie zgadza się to z informacją z protokołu oświadczenia odnośnie do przyjęcia nazwiska, gdzie podano, że przebywa on w Stargardzie od 5 lat (*seit 5 Jahren hier etablirt*), APS, AmS, 968, s. 23v.

¹⁴⁹ Odnotowania wymaga wiek, w którym Michael Bendix został ojcem: miał wówczas 67 lat.

13. AmS, 968, s. 23v; *Spis I* 554; *Spis II* 65

[154]

1. 151
2. 66
3. Michael Bendix
4. 11.12.1811 Stargard¹⁵⁰
5. –
6. 1811¹⁵¹
7. Michael Bendix (nr 153) – dziecko nieślubne (*unehelicher Sohn*)
8. –
9. –
10. **Auerbach**, Michael Bendix
11. 9.09.1812 (P)
12. –
13. AmS, 968, s. 23v

[155]

1. 152
2. 67
3. Fabian Joseph Salomon, handlarz starymi ubraniami (*ernähre mich durch Handel mit alten Kleidungsstücken*)
4. 2.06.1754 Stargard
5. Koncesja, Berlin, 19.10.1776
6. 1754¹⁵²
7. Wdowiec od 5 lat
8. –
9. 5 (nr 92, 156, 157, 158, 159)
10. **Hammerfeld**¹⁵³, Fabian Joseph
11. 9.09.1812 (P)
12. –
13. AmS, 968, s. 23v–24, 27, 28; *Spis I* 555; *Spis II* 206

[156]

1. 153
2. 67
3. Samuel
4. 6.11.1781 Stargard
5. –
6. –

¹⁵⁰ W przypadku tego dziecka wiadomo na pewno, że urodziło się w Stargardzie i od urodzenia mieszka w tym mieście, APS, AmS, 968, s. 22 oraz RS WP, 10622, s. 23v.

¹⁵¹ Patrz przyp. 88.

¹⁵² Nie zgadza się to z informacją z protokołu oświadczenia odnośnie do przyjęcia nazwiska, gdzie podano, że przebywa on w Stargardzie od 36 lat (*36 Jahr hieselbst etablirt*), APS, AmS, 968, s. 23v.

¹⁵³ W protokole forma Hammerfeldt, APS, AmS, 968, s. 24.

7. Fabian Joseph Salomon (nr 155)
8. –
9. –
10. **Hammerfeld**, Samuel
11. 9.09.1812 (P)
12. Rodzeństwo: (nr 92, 157, 158, 159)
13. AmS, 968, s. 23v–24

[157]

1. 154
2. 67
3. Hirsch
4. 6.05.1785¹⁵⁴ Stargard
5. –
6. –
7. Fabian Joseph Salomon (nr 155)
8. –
9. –
10. **Hammerfeld**, Heinrich
11. 9.09.1812 (P)
12. Rodzeństwo: (nr 92, 156, 158, 159)
13. AmS, 968, s. 23v–24

[158]

1. 155
2. 67
3. Josel
4. 11.01.1787¹⁵⁵
5. –
6. Obecnie za granicą wraz z bratem Michaelis Fabian (nr 92)
7. Fabian Joseph Salomon (nr 155)
8. –
9. –
10. **Hammerfeld**
11. 10.09.1812¹⁵⁶ (P)
12. Rodzeństwo: (nr 92, 156, 157, 159)
13. AmS, 968, s. 28

¹⁵⁴ Nie zgadza się to z wiekiem podanym w protokole oświadczenia odnośnie do przyjęcia nazwiska, gdzie podano, że ma on 28 lat, APS, AmS, 968, s. 24.

¹⁵⁵ Nie zgadza się to z wiekiem podanym w protokole oświadczenia odnośnie do przyjęcia nazwiska, gdzie podano, że ma on 27 lat, APS, AmS, 968, s. 28.

¹⁵⁶ Oświadczenie złożone w jego imieniu przez jego ojca, Fabiana Josepha Hammerfelda (nr 155), APS, AmS, 968, s. 28.

[159]

1. 156
2. 67
3. Babette¹⁵⁷
4. 10.01.1791¹⁵⁸ Stargard
5. –
6. –
7. Fabian Joseph Salomon (nr 155)
8. –
9. –
10. **Hammerfeld**
11. 9.09.1812 (P)
12. Rodzeństwo: (nr 92, 156, 157, 158)
13. AmS, 968, s. 23v–24

[160]

1. 157
2. 68
3. Heymann Golde Michelson/Michel-sohn¹⁵⁹, gorzelnik (*Branntweinbrenner*)
4. 1.03.1774 Międzyrzecz (*Meseritz*)
5. –
6. Od 4 lat
7. Fanny (Abraham) Salomon (nr 161)
8. 5.05.1800
9. 2 (nr 162, 163)
10. **Block**, Heinrich Michel
11. 9.09.1812 (P)
12. –
13. AmS, 968, s. 25–25v; *Spis I* 556; *Spis II* 93

[161]

1. 158
2. 68
3. Fanny (Abraham)¹⁶⁰ Salomon
4. 2.04.1776 Kargowa w Księstwie Warszawskim (*Karge in Herzogtum Warschau*)
5. –

¹⁵⁷ W materiale sporządzonym w kancelarii miejskiej forma Babeth lub Babett, APS, AmS, 968, s. 24.

¹⁵⁸ Nie zgadza się to z wiekiem podanym w protokole oświadczenia odnośnie do przyjęcia nazwiska, gdzie podano, że ma ona 22 lata, APS, AmS, 968, s. 24.

¹⁵⁹ Lista rejencyjna podaje dotychczasowe nazwisko w formie Michelson, APS, RS WP, 10622, s. 25, natomiast w pismach sporządzonych przez magistrat stargardzki występuje ono w formie Michelsohn, APS, AmS, 968, s. 25.

¹⁶⁰ Lista rejencyjna podaje dotychczasowe nazwisko jako Fanny Michelson, APS, RS WP, 10622, s. 25, natomiast w pismach sporządzonych przez magistrat stargardzki podano, że brzmi ono Abraham Salomon, APS, AmS, 968, s. 25. W *Spisie I i II* forma Michelsohn, s. odpowiednio XIX i IV.

6. Obecnie w Kargowej, u matki¹⁶¹
7. Heymann Golde Michelson (nr 160)
8. 5.05.1800
9. 2 (nr 162, 163)
10. **Block**
11. 9.09.1812 (P)
12. –
13. AmS, 968, s. 25–25v

[162]

1. 159
2. 68
3. Abraham
4. 19.11.1801¹⁶²
5. –
6. Obecnie w Kargowej¹⁶³
7. Heymann Golde Michelson/Michelsohn (nr 160) i Fanny (Abraham) Salomon (nr 161)
8. –
9. –
10. **Block**
11. 9.09.1812 (P)
12. Rodzeństwo: (nr 163)
13. AmS, 968, s. 25–25v

[163]

1. 160
2. 68
3. Salomon
4. 10.11.1807¹⁶⁴
5. –
6. Obecnie w Kargowej¹⁶⁵
7. Heymann Golde Michelson/Michelsohn (nr 160) i Fanny (Abraham) Salomon (nr 161)
8. –
9. –
10. **Block**
11. 9.09.1812 (P)
12. Rodzeństwo: (nr 162)
13. AmS, 968, s. 25–25v

¹⁶¹ APS, RS WP, 10622, s. 26; AmS, 968, s. 25v.

¹⁶² Nie zgadza się to z wiekiem podanym w protokole oświadczenia odnośnie do przyjęcia nazwiska, gdzie podano, że ma on 11 lat, APS, AmS, 968, s. 25v.

¹⁶³ APS, RS WP, 10622, s. 26; AmS, 968, s. 25v.

¹⁶⁴ Nie zgadza się to z wiekiem podanym w protokole oświadczenia odnośnie do przyjęcia nazwiska, gdzie podano, że ma on 5 lat, APS, AmS, 968, s. 25v.

¹⁶⁵ APS, RS WP, 10622, s. 26; AmS, 968, s. 25v.

[164]

1. 161
2. 69
3. Moses Breslauer, kupiec towarów kolonialnych (*Kaufmann mit Material Waaren*)
4. 5.12.1778¹⁶⁶ Stargard
5. Koncesja, Berlin, 8.10.1801
6. 1778¹⁶⁷
7. Edeline Fabian Salomon (nr 165)
8. 8.10.1801
9. 3 (nr 166, 167, 168)
10. **BreLOW**, Moritz
11. 9.09.1812 (P)
12. –
13. AmS, 968, s. 25v–26, 66–66v; *Spis I* 557; *Spis II* 118

[165]

1. 162
2. 69
3. Edeline Fabian Salomon¹⁶⁸
4. 8.08.1780 Stargard
5. –
6. –
7. Moses Breslauer (nr 164)
8. 8.10.1801
9. 3 (nr 166, 167, 168)
10. **BreLOW**
11. 9.09.1812 (P)
12. –
13. AmS, 968, s. 25v–26

[166]

1. 163
2. 69
3. Ulricke¹⁶⁹
4. 16.07.1802
5. –
6. –

¹⁶⁶ Nie zgadza się to z wiekiem podanym w protokole oświadczenia odnośnie do przyjęcia nazwiska, gdzie podano, że ma on 34 lata, APS, AmS, 968, s. 25v.

¹⁶⁷ Nie zgadza się to z informacją z protokołu oświadczenia odnośnie do przyjęcia nazwiska, gdzie podano, że przebywa on w Stargardzie od 11 lat (*seit 11 Jahren hier etablirt*), APS, AmS, 968, s. 25v.

¹⁶⁸ Lista rejencyjna podaje dotychczasowe nazwisko jako Edeline Fabian, APS, RS WP, 10622, s. 25, natomiast w pismach sporządzonych przez magistrat stargardzki podano, że brzmi ono Edeline Fabian Salomon, APS, AmS, 968, s. 25v.

¹⁶⁹ Lista rejencyjna podaje imię w formie Ulrike, APS, RS WP, 10622, s. 25, natomiast w pismach sporządzonych przez magistrat stargardzki zapisano je w formie Ulricke, APS, AmS, 968, s. 26.

7. Moses Breslauer (nr 164) i Edeline Fabian Salomon (nr 165)
8. –
9. –
10. **Brelow**
11. 9.09.1812 (P)
12. Rodzeństwo: (nr 167, 168)
13. AmS, 968, s. 25v–26

[167]

1. 164
2. 69
3. Ernestine¹⁷⁰
4. 3.01.1805
5. –
6. –
7. Moses Breslauer (nr 164) i Edeline Fabian Salomon (nr 165)
8. –
9. –
10. **Brelow**
11. 9.09.1812 (P)
12. Rodzeństwo: (nr 166, 168)
13. AmS, 968, s. 25v–26

[168]

1. 165
2. 69
3. Eduard
4. 21.10.1809¹⁷¹
5. –
6. –
7. Moses Breslauer (nr 164) i Edeline Fabian Salomon (nr 165)
8. –
9. –
10. **Brelow**
11. 9.09.1812 (P)
12. Rodzeństwo: (nr 166, 167)
13. AmS, 968, s. 25v–26

¹⁷⁰ Lista rejencyjna podaje imię w formie Ernestine, co wygląda na ewidentny błąd pisarski, APS, RS WP, 10622, s. 25, natomiast w pismach sporządzonych przez magistrat stargardzki zapisano je w formie prawidłowej, APS, AmS, 968, s. 26; por. osobę nr 88.

¹⁷¹ Nie zgadza się to z wiekiem podanym w protokole oświadczenia odnośnie do przyjęcia nazwiska, gdzie podano, że ma on 3 lata, APS, AmS, 968, s. 26.

[169]

1. 166
2. 70 a
3. Rebecca Lewin, wdowa po Bendix Lewin¹⁷²
4. 13.06.1735
5. Koncesja, Berlin, 28.08.1760
6. Od 52 lat
7. Bendix Lewin (†)
8. –
9. 1 (nr 170)
10. **Lewin**
11. 3.09.1813¹⁷³
12. –
13. RS WP, 10622, s. 47, 48, 51; AmS, 986, s. 54, 55, 79 I 79v; *Spis I* 558; *Spis II* 370

[170]

1. 167
2. 70 a
3. Frommet
4. 10.06.1774
5. –
6. –
7. Rodzice: Bendix Lewin (†) i Rebecca Lewin (nr 169); mąż: Michael Wulff (†)¹⁷⁴
8. –
9. 1 (nr 171)¹⁷⁵
10. **Lewin**
11. 3.09.1813¹⁷⁶
12. –
13. ?

[171]

1. 168
2. 70 b
3. Michael Wulff
4. 17.05.1800
5. –
6. –

¹⁷² Taka pisownia na liście rejencyjnej, APS, RS WP, 10622, s. 25. W *Spisie I i II* forma Lewin, s. odpowiednio XIX i XIV.

¹⁷³ APS, RS WP, 10622, s. 48; AmS, 968, s. 54.

¹⁷⁴ RS WP, 10622, s. 121.

¹⁷⁵ Założono tak mimo braku pełnych danych, że Michael Wulff był synem Frommet. W materiale źródłowym określany jest on jako wnuk Rebeki Lewin, np. AmS, 968, s. 54. Równie dobrze mógłby być dzieckiem innej córki lub syna tej ostatniej.

¹⁷⁶ RS WP, 10622, s. 48; AmS, 968, s. 54.

7. Michael Wulff (†)¹⁷⁷ i Frommet Levin (nr 170)¹⁷⁸
8. –
9. –
10. **Wulff**¹⁷⁹
11. 3.09.1813¹⁸⁰
12. Babka nr 169
13. RS WP, 10622, s. 51, 122

[172]

1. 169
2. 71
3. Israel Salomonsohn
4. 6.07.1781 Karlino (*Körlin/Coerlin*)
5. Koncesja, Berlin, 13.08.1800
6. Od 12 lat
7. Täubchen Lewin (nr 173)
8. 30.10.1800
9. 3 (nr 174, 175, 176)
10. **Saling**
11. 24.09.1812¹⁸¹ (P)
12. –
13. AmS, 968, s. 47, 48; *Spis I* 559; *Spis II* 538

[173]

1. 170
2. 71
3. Täubchen Lewin
4. 13.02.1784
5. –
6. –
7. Israel Salomonsohn (nr 172)
8. 30.10.1800
9. 3 (nr 174, 175, 176)
10. **Saling**
11. 24.09.1812¹⁸² (P)
12. –
13. AmS, 968, s. 48

¹⁷⁷ RS WP, 10622, s. 121.

¹⁷⁸ Por. przyp. 172.

¹⁷⁹ Tak na liście rejencyjnej, RS WP, 10622, s. 26, w aktach magistrackich forma Wolff, AmS, 968, s. 54. Osoba nie występująca w *Spisach I i II*.

¹⁸⁰ APS, RS WP, 10622, s. 48; AmS, 968, s. 54.

¹⁸¹ APS, AmS, 968, s. 48.

¹⁸² APS, AmS, 968, s. 48.

[174]

1. 171
2. 71
3. Gustav
4. 24.08.1802¹⁸³
5. –
6. –
7. Israel Salomonsohn (nr 172) i Täubchen Lewin (nr 173)
8. –
9. –
10. **Saling**
11. 24.09.1812¹⁸⁴ (P)
12. Rodzeństwo: (nr 175, 176)
13. AmS, 968, s. 48

[175]

1. 172
2. 71
3. Riecke
4. 24.09.1804
5. –
6. –
7. Israel Salomonsohn (nr 172) i Täubchen Lewin (nr 173)
8. –
9. –
10. **Saling**
11. 24.09.1812¹⁸⁵ (P)
12. Rodzeństwo: (nr 174, 176)
13. AmS, 968, s. 48

[176]

1. 173
2. 71
3. Hanne
4. 1.05.1808
5. –
6. –
7. Israel Salomonsohn (nr 172) i Täubchen Lewin (nr 173)
8. –
9. –
10. **Saling**

¹⁸³ Wydaje się, że na liście rejencyjnej pierwotnie jako rok urodzenia podano 1801, co następnie poprawiono na 1802, APS, RS WP, 10622, s. 25.

¹⁸⁴ APS, AmS, 968, s. 48.

¹⁸⁵ APS, AmS, 968, s. 48.

11. 24.09.1812¹⁸⁶ (P)
12. Rodzeństwo: (nr 174, 175)
13. AmS, 968, s. 48

[177]

1. 174
2. 72
3. Hanne Salomon, służąca (*hier in Diensten*)
4. Ok. 1796, Rakoniewice (*Rackwitz in Herzogtum Warschau*)¹⁸⁷
5. –
6. Od 24.03.1812
7. –
8. –
9. –
10. **Salomon**
11. 15.09.1812¹⁸⁸ (P)
12. –
13. AmS, 968, s. 40, 42; *Spis I* 560; *Spis II* 554

[178]

1. 175
2. 73
3. Mine Bomberg, służąca (*bei dem hiesigen Schutzjuden Abraham Jacob Moses in Diensten*)
4. 7.09.1792 Międzyrzecz (*Meseritz*)
5. –
6. Od 6 lat
7. –
8. –
9. –
10. **Bomberg**¹⁸⁹
11. 17.09.1812¹⁹⁰ (P)
12. –
13. AmS, 968, s. 41, 42–42v; *Spis I* 561; *Spis II* 100

[179]

1. 176
2. 74
3. Hanne Jacob, służąca (*seit 18 Jahren hier in Diensten*)

¹⁸⁶ APS, AmS, 968, s. 48.

¹⁸⁷ Na liście rejencyjnej jej wiek określono następująco: *angeblich 16 Jahr alt*, dodając, że dokładna data urodzenia *ist nicht auszumitteln gewesen*, APS, RS WP, 10622, s. 25. Do protokołu oświadczenia odnośnie do przyjęcia nazwiska zainteresowana podała, że ma 16 lat i urodziła się w Rackwitz w Księstwie Warszawskim, APS, AmS, 968, s. 42.

¹⁸⁸ APS, AmS, 968, s. 42.

¹⁸⁹ Na pokwitowaniu pobrania opłaty za czynności związane ze składaniem oświadczenia odnośnie stałego nazwiska to ostatnie w formie Bromberg, APS, AmS, 968, s. 41.

¹⁹⁰ APS, AmS, 968, s. 42–42v.

4. Ok. 1784¹⁹¹ Mirosławiec (*Märkisch Friedland*)
5. –
6. Od 18 lat
7. –
8. –
9. –
10. **Cohn**
11. 17.09.1812¹⁹² (P)
12. –
13. AmS, 968, s. 42v; *Spis I* 562; *Spis II* 140

[180]

1. 177
2. 75
3. Dore¹⁹³ Casper, służąca (*seit 1" Jahr bei Berend Isaac hieselbst in Diensten*)
4. Ok. 1793¹⁹⁴ Czarnków (*Czarnikau*)
5. –
6. Od 1 " roku
7. –
8. –
9. –
10. **Casper**
11. 17.09.1812¹⁹⁵ (P)
12. –
13. AmS, 968, s. 42v, 44; *Spis I* 563; *Spis II* 125

[181]

1. 178
2. 76
3. Rebecca Meyer, służąca (*hier 2" Jahr gedient*)

¹⁹¹ Na liście rejencyjnej jej wiek określono następująco: *angebl.[ich] 28 Jahr alt*, dodając, że dokładna data urodzenia *ist nicht auszumitteln gewesen*, APS, RS WP, 10622, s. 25. Do protokołu oświadczenia odnośnie do przyjęcia nazwiska zainteresowana podała, że ma 28 lat i urodziła się w Märkisch Friedland, APS, AmS, 968, s. 42v. APS, AmS, 968, s. 42.

¹⁹² APS, AmS, 968, s. 42v.

¹⁹³ W *Spisie I* omyłkowo Dove zamiast Dore, s. XIX.

¹⁹⁴ Na liście rejencyjnej jej wiek określono następująco: *angebl.[ich] 28 Jahr alt*, dodając, że dokładna data urodzenia *ist nicht auszumitteln gewesen*, APS, RS WP, 10622, s. 25. Do protokołu oświadczenia odnośnie do przyjęcia nazwiska zainteresowana podała, że ma 28 lat i urodziła się w Märkisch Friedland, APS, AmS, 968, s. 42v.

Na liście rejencyjnej jej wiek określono następująco: *angebl.[ich] 19 Jahr alt*, dodając, że dokładna data urodzenia *ist nicht auszumitteln gewesen*, APS, RS WP, 10622, s. 25. Do protokołu oświadczenia odnośnie do przyjęcia nazwiska zainteresowana podała, że ma 19 lat i urodziła się w Czarnkowie (Czarnikau), APS, AmS, 968, s. 42v.

¹⁹⁵ APS, AmS, 968, s. 42v, 44.

4. Ok. 1794¹⁹⁶ Międzychód (*Birnbaum*)
5. –
6. Od 2° roku
7. –
8. –
9. –
10. **Meyer**
11. 24.09.1812¹⁹⁷ (P)
12. –
13. AmS, 968, s. 43, 44–44v; *Spis I* 564; *Spis II* 463

[182]

1. 179
2. 77
3. Juliane Michaelis, służąca (*seit einem Jahr hier in Diensten*)
4. Ok. 1793¹⁹⁸ Sieraków (*Zirke in Herzogtum Warschau*)
5. –
6. Od 1 roku
7. –
8. –
9. –
10. **Michaelis**
11. 6.10.1812¹⁹⁹
12. –
13. AmS, 986, s. 51; *Spis I* 565; *Spis II* 477

[183]

1. 180
2. 78
3. Rahel Isaack²⁰⁰, służąca (*seit dem 27. v. M. [1813] bei der Ww. Berend Isaac hieselbst dient*)

¹⁹⁶ Na liście rejencyjnej jej wiek określono następująco: *angebl.[ich] 28 Jahr alt*, dodając, że dokładna data urodzenia *ist nicht auszumitteln gewesen*, APS, RS WP, 10622, s. 25. Do protokołu oświadczenia odnośnie do przyjęcia nazwiska zainteresowana podała, że ma 28 lat i urodziła się w Märkisch Friedland, APS, AmS, 968, s. 42v.

Na liście rejencyjnej jej wiek określono następująco: *angebl.[ich] 18 Jahr alt*, dodając, że dokładna data urodzenia *ist nicht auszumitteln gewesen*, APS, RS WP, 10622, s. 25. Do protokołu oświadczenia odnośnie do przyjęcia nazwiska zainteresowana podała, że ma 18 lat i urodziła się w Księstwie Warszawskim (Birnbaum), APS, AmS, 968, s. 44.

¹⁹⁷ APS, AmS, 968, s. 42v, 44–44v.

¹⁹⁸ Na liście rejencyjnej jej wiek określono następująco: *angebl.[ich] 28 Jahr alt*, dodając, że dokładna data urodzenia *ist nicht auszumitteln gewesen*, APS, RS WP, 10622, s. 25. Do protokołu oświadczenia odnośnie do przyjęcia nazwiska zainteresowana podała, że ma 28 lat i urodziła się w Märkisch Friedland, APS, AmS, 968, s. 42v.

Na liście rejencyjnej jej wiek określono następująco: *angebl.[ich] 19 Jahr alt*, dodając, że dokładna data urodzenia *ist nicht auszumitteln gewesen*, APS, RS WP, 10622, s. 25. Natomiast w protokole oświadczenia odnośnie do przyjęcia nazwiska zainteresowana podała, że ma 20 lat i urodziła się w Zirke w Księstwie Warszawskim, APS, AmS, 968, s. 51.

¹⁹⁹ APS, AmS, 968, s. 51.

²⁰⁰ Taka pisownia na liście rejencyjnej i w aktach magistrackich. W *Spisie I i II* forma Isaac, s. odpowiednio XIX i XII.

4. Ok. 1789²⁰¹ Wronki (*Wronke*)
5. –
6. Od 27.10.1813²⁰²
7. –
8. –
9. –
10. **Isaac**
11. 7.11.1813²⁰³
12. –
13. RS WP, 10622, s. 59–60; *Spis I* 566; *Spis II* 312

[184]

1. 181
2. 79
3. Joseph Amuel, optyk (*Opticus*)
4. Bareuth [sic!]
5. –
6. Od 13.05.1813²⁰⁴
7. –
8. –
9. –
10. **Amuel**
11. Przed 10.05.1814²⁰⁵
12. –
13. *Spis I* 567; *Spis II* 28

²⁰¹ Na liście rejencyjnej jej wiek określono następująco: *23 Jahr alt*, APS, RS WP, 10622, s. 25. Do protokołu oświadczenia odnośnie do przyjęcia nazwiska zainteresowana podała, że ma 23 lata i urodziła się we Wronkach, APS, RS WP, 10622, s. 59.

Naliście rejencyjnej jej wiek określono następująco: *angebl. [ich] 19 Jahr alt*, dodając, że dokładna data urodzenia *ist nicht auszumitteln gewesen*, APS, RS WP, 10622, s. 25. Natomiast w protokole oświadczenia odnośnie do przyjęcia nazwiska zainteresowana podała, że ma 20 lat i urodziła się w Zirke w Księstwie Warszawskim, ibidem, s. 59.

²⁰² RS WP, 10622, s. 59.

²⁰³ RS WP, 10622, s. 59–60.

²⁰⁴ RS WP, 10622, s. 66.

²⁰⁵ RS WP, 10622, s. 103.

Indeks imion/nazwisk dotychczasowych

Podstawą zapisu określeń osób ujętych w indeksie jest występujący w wykorzystanych materiałach źródłowych sposób zapisu ich imion i nazwisk, a zwłaszcza ich kolejność.

Indeks uwzględnia tylko głowy rodzin (*Familienhäupter*) i ich współmałżonków. Tłustym drukiem podany został numer rekordu głównego danej osoby.

Abel Samuel **138**

Abraham Jacob Moses **22**, 23, 24, 25, 26

Abraham Michael **42**, 43

Alexander Berend/Bernd/Berendt (†) 130, 131, 132

Aron Levin **57**

Aron Meyer **2**, 3

Aron Samuel (†) 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91

Bendix Lewin (†) 169, 170

Berend Isaac **5**, 6, 7, 8, 9, 10

Bette Levin 48, **49**

Beile Meyer (†) 133, 134, 135, 136, 137

Beyle Mann z d. Gottschalk, wdowa **46**, 47

Bine Leyser **105**, 106, 107

Bune Bendix **2**, **3**

Calmann Wulff/Wulf **108**

Callmann/Calmann Baer **133**, 134, 135, 136, 137

David Hirsch 15, **17**

Dore Casper **180**

Edeline Fabian Salomon 164, **165**, 166, 167, 168

Eidel Hirsch 42, **43**

Ester Falk 18, **19**, 20, 21

Ester Hirsch 27, **28**, 29, 30

Ester Salomon 22, **23**, 24, 25, 26

Ester Samson 6, **11**

Fabian Joseph Salomon 92, **155**, 156, 157, 158, 159

Fabian Samuel Hirsch **37**, 38

Fanny Lewin **130**, 131, 132

Fanny (Abraham) Salomon 160, **161**, 162, 163

Frommet Aron 50, **51**, 52, 53, 54, 55

Frommet Mann **81**

Genendel Abraham **116**, 117

Güttel (Gittel) Salomon, wdowa po Salomon Hirsch Kohn/Cohn **12**, 13, 14

- Hanne Gottschalk **31**
Hanne Hirsch **125**
Hanne Jacob **179**
Hanne Meyer **101**
Hanne Salomon **177**
Henriette Schlesinger **96, 97**
Heymann Golde Michelson/Michelson **160, 161, 162, 163**
Hille Lewin **126**
Hirsch David (†) **6, 11**
Hirsch Henoch **18, 19, 20, 21**
- Isaac Fabian **83**
Israel Salomonsohn **172, 173, 174, 175, 176**
Itzig Lewin/Levin **96, 97**
Itzig Wulf(f) **59, 60, 61, 62**
- Jette Lewin/Levin **95**
Jette Lewin/Levin **128**
Joachim Moses **143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150**
Johanne Hirsch **124**
Joseph Amuel **184**
Juliane Michaelis **182**
Julius Hirsch **122**
- Kaufmann Baer/Beer **139, 140, 141**
Kaye (Chayge) Joachim **67, 68, 69**
Koppel Hirsch (†) **105, 106, 107**
Koppel Meyer **98, 99, 100**
- Laura Arendt/Arndt **129**
Lene Koppel **98, 99, 100**
Levin Baer **63, 64, 65**
Levin Lazarus **32, 33, 34, 35, 36**
Lewin Frommet **170, 171**
Lewin Mann **79**
Lewin/Levin Elias Wulf(f) **94, 95**
Lewin/Levin Moses **82**
Leyser Abraham (†) **118, 119, 120, 121**
Leyser Jacob (†) **115**
- Mann Pincus **47**
Marcus Abel **70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78**
Mendel Joseph **15, 16, 17**
Meyer Baer/Beer **142**
Meyer Joachim **4**
Meyer Joseph (†) **116, 117**

- Meyer Michael **45**
Michael Bendix **153**, 154
Michael Wulff **171**
Michaelis Fabian **92**, 93
Mine Bomberg **178**
Mirle Pincus 32, **33**, 34, 35, 36
Moses Breslauer **164**, 165, 166, 167, 168
Muschke Michael **44**
- Perle Hirsch 5, **6**, 7, 8, 9, 10, 11
Pincus Michael Levy/Lewy **66**
Pine Levin **58**
- Rahel Baer **84**, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91
Rahel Isaack **183**
Rahel Marcus 143, **144**, 145, 145, 146, 148, 149
Rahel Moses 37, **38**
Rebecca Lewin **169**, 170
Rebecca Meyer **181**
Rebecka/Rebecca Abel **150**
Roesel Josel 70, **71**, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78
- Salomon Abraham **1**
Salomon Breslauer **151**, 152
Salomon Breslauer **152**
Salomon Hirsch Kohn/Cohn (†) 12, 13, 14
Samuel Hirsch (†) 67, 68, 69
Samuel Levin **56**
Sara David 59, **60**, 61, 62
Scheine Mann **80**
Sprinze Lewin **118**, 119, 120, 121
- Taube Lewin **127**
Täubchen Lewin 172, **173**, 174, 175, 176
Tscharne Bernd Ephraim 63, **64**, 65
- Ulrike (Ulrice) Hirsch **123**
- Veit Lewin Joseph **39**, 40, 41
Vogel Elias **115**
Vogel Michael Nathan 139, **140**, 141
Vogel Samson 15, **16**
- Wolf(f) Hirsch **50**, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58
Wolf(f) Moses **48**, 49
Wulf Elias **27**, 28, 29, 30, 31

Wulff/Wulf Lewisohn/Levisohn **109**, 110, 111, 112, 113, 114

Ziemchen Leyser 39, **40**, 41

Zora Meyer **102**, 103, 104

Indeks nazwisk stałych

Abel 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 150

Abraham 1

Amuel 184

Arndt 129

Arnheim 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91

Auerbach 153, 154

Baermann 133, 134, 135, 136, 137, 139, 140, 141, 142

Berndt 130, 131, 132

Block 160, 161, 162, 163

Bomberg 178

BreLOW 151, 152, 164, 165, 166, 167, 168

Callmann 108

Casper 180

Cohn 179; patrz także Kohn

David 11

Fabian 83

Gottschalk 31

Hammerfeld 155, 156, 157, 158, 159

Hardenberg 122, 123

Henoch 18, 19, 20, 21

Heymann 2, 3, 4, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104

Hilmar 125

Hirsch 17, 37, 38, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 67, 68, 69, 138

Hirsch David 124

Isaac 5, 6, 7, 8, 9, 10

Isaack 183

Itzig 59, 60, 61, 62

Joseph 15, 16

Kohn 12, 13, 14; patrz także Cohn
Koppel 105, 106, 107

Lebbin 109, 110, 111, 112, 113, 114

Leib 32, 33, 34, 35, 36

Levisohn 63, 64, 65

Lewin 48, 49, 56, 57, 58, 82, 126, 127, 128, 169, 170

Lewy 66

Leyser 115, 118, 119, 120, 121

Löwenheim 94, 95, 96, 97

Mann 79, 80, 81

Meyer 116, 117, 181

Michaelis 42, 43, 44, 45, 92, 93, 182

Moses 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149

Mossner 22, 23, 24, 25, 26

Pincus 46, 47

Saling 172, 173, 174, 175, 176

Salomon 177

Veith 39, 40, 41

Wolff 171

Wulff 27, 28, 29, 30

Indeks geograficzny

- Ba(y)reuth 184
Berlin 1, 2, 4, 5, 11, 12, 15, 18, 22, 26, 31, 45, 46, 50, 57, 59, 63, 64, 67, 70, 79, 82,
83, 84, 92, 93, 94, 96, 98, 105, 108, 109, 115, 116, 118, 122, 133, 142, 151,
155, 164, 169, 172
Birnbaum patrz Miedzichód
- Czarnikau patrz Czarnków
Czarnków 180
- Dębno Lubuskie 19
Dresden patrz Drezno
Drezno 97
Drossen patrz Ośno Lubuskie
- Frankfurt a. d. Oder patrz Frankfurt nad Odrą
Frankfurt nad Odrą 97
- Gorzów Wielkopolski 49
- Karge patrz Kargowa
Kargowa 161, 162, 163
Karlino 172
Königsberg i. Pr. patrz Królewiec
Körlin (Coerlin) patrz Karlino
Królewiec 119, 137
- Landsberg a. d. Warthe patrz Gorzów Wielkopolski
Lipphne patrz Lipiany
Lipiany 60
- Märkisch Friedland patrz Mirosławiec
Meseritz patrz Międzyrzecz
Międzychód 181
Międzyrzecz 160, 178
Mirosławiec 179
- Naugard patrz Nowogard
Neudamm patrz Debno Lubuskie
Neustadt a. d. Warthe patrz Nowe Miasto nad Wartą
Nowe Miasto nad Wartą 32
Nowogard 83
- Oderberg 144
Ośno Lubuskie 38

Polzin patrz Połczyn
Połczyn 51
Posen patrz Poznań
Poznań 66
Pyritz patrz Pырzyce
Pырzyce 143

Rackwitz patrz Rakoniewice
Rakoniewice 177
Rathenow 140

Schlawe patrz Sławno
Sieraków 182
Sławno 5

Stargard 1, 2, 3, 4, 6, 11, 12, 13, 15, 16, 17, 18, 23, 27, 28, 33, 37, 38, 39, 40, 42, 43,
45, 48, 50, 56, 57, 59, 63, 67, 70, 79, 82, 84, 94, 95, 96, 130, 133, 138, 139,
141, 142, 143, 151, 153, 154, 155, 156, 157, 159, 164, 165

Treptow patrz Trzebiatów
Trzebiatów 129
Tuczno 129
Tütz patrz Tuczno

Wronke patrz Wronki
Wronki 183

Zierke patrz Sieraków

Zusammenfassung

Juden eingebürgert in Stargard mit dem Edikt vom 11. März 1812

Emanzipation der Juden, also ihre Gleichberechtigung und Integration mit der Gesellschaft stellte in Preußen einen Teil des Modernisierungsprozesses dar, denen dieser Staat nach der Niederlage gegen Napoleon 1806 unterstellt wurde.

Emazipationsprozess der Juden in Preußen, die bis dahin gesetzlich diskriminiert und gesellschaftlich isoliert waren, stellt sich als ein mehrstufiger und ein über die Zeit verteilter Prozess dar. Es wurde durch *Edikt über bürgerliche Verhältnisse der Juden in dem Preußischen Staat* vom 11. März 1812 initiiert. **Dadurch wurde einigen wenigen Juden, die damals in Preußen lebten, die preußische Staatsbürgerschaft verliehen, die dann auf die Nachkommen der eingebürgerten Personen übertragbar war.**

Als Ergebnis der Umsetzung des Ediktes vom März erhielten bis 1816 in Pommern (in damaligen Grenzen) die preußische Staatsbürgerschaft 643 Familienoberhäupter (Personen mit Familien sowie die Alleinstehende) davon nur 37 aus den ländlichen Gebieten und 606 Personen die in den Städten lebten.

In Anlehnung an das erhaltene Quellenmaterial beschreibt dieser Artikel ein bis dahin in der Historiographie nicht aufgegriffenes Thema – den Verlauf des Einbürgerungsprozesses der in Pommern lebenden Juden in den Jahren 1812-1815. Als Beispiel diente hier die Judenkolonie in Stargard, das damals, wegen der französischen Besatzung von Stettin, die administrative Funktion der Hauptstadt von preußischer Provinz Pommern übernahm. Die jüdische Gemeinde in Stargard bildete damals das größte Juden-Zentrum in damaligen Pommern: 1812 lebten hier 12,7% aller Familienoberhäupter angesiedelt in 38 pommerschen Städten, demzufolge 77 Familien, was mit Abstand das größte jüdische Zentrum unter den pommerschen Städten war (die zweitgrößte jüdische Kolonie in Greifenhagen (Gryfino) zählte 37 Familien, die in Stettin nur 3).

Ein wesentlicher Bestandteil des publizierten Textes ist die Liste aller Personen jüdischen Abstammung, denen in der Zeit 1812-1815 in Stargard die preußische Staatsbürgerschaft verliehen wurde.